

Leszek Zugaj

HISTORIA GMINY KŁOCZEW

(AKTY PRAWNE, MAPY, DANE)

Lublin 2018

LATA 1809-1864

Początki samorządu wiejskiego sięgają czasów średniowiecza, jednak nowoczesne wzorce zostały wprowadzone za czasów Księstwa Warszawskiego (1807-1815), okresu dominacji Francji na ziemiach polskich.

Konstytucja Księstwa Warszawskiego wprowadzała nowe formy ustroju lokalnego. Jedną z ustaw wykonawczych do Konstytucji był dekret z 23 lutego 1809 roku *o gminach miejskich i wiejskich*.

W tym okresie powołano gminy wiejskie na czele z wójtami. Wójtami (urzędnikami państwowymi) z mocy prawa stawali się właściciele ziemscy. Gminy wiejskie liczyły przynajmniej 10 domów¹ i musiały obejmować jeden majątek ziemski.

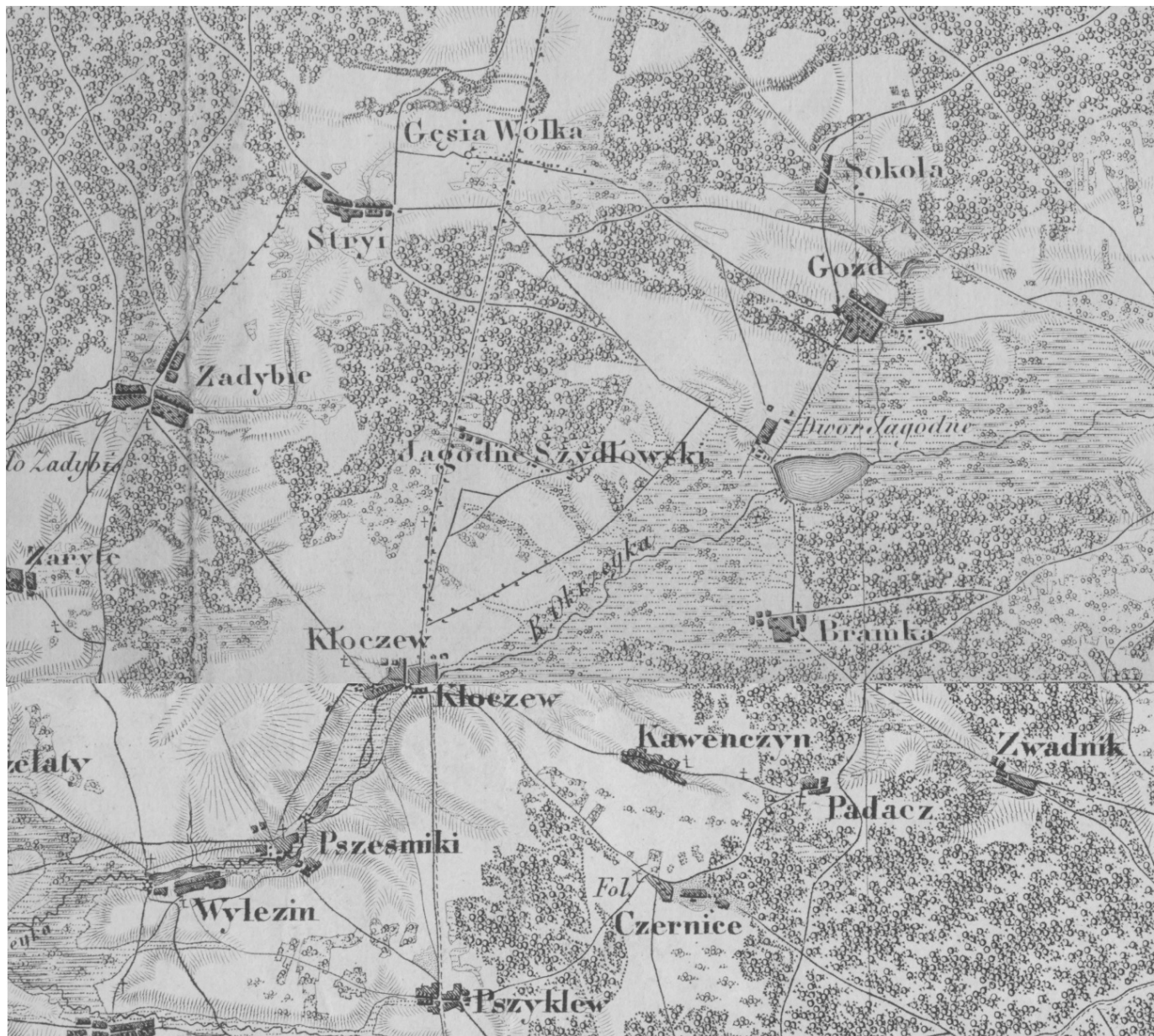
Po 1809 roku niemal każda wieś w obrębie współczesnej gminy stanowiła oddzielną gminę wiejską.

W 1815 roku, gdy powstało Królestwo Polskie – państwo zależne od Rosji, utrzymano dawny ustój lokalny.

Na terenach wiejskich każda większa miejscowość stanowiła w zasadzie oddzielną gminę, na czele z wójtem – dziedzicem. Jego pomocnikiem był sołtys powoływany w danej wsi. Jeden majątek ziemski mógł stanowić rozległą gminę wiejską, jednak dominowały niewielkie jednostki administracyjne o różnych kształtach. Zmiany właściciela gruntów powodowały zmianę wójta. Był to dość kłopotliwy system dla władz nadrzędnych. Dodatkowo ludność chłopska nadal była całkowicie zależna od ziemian.

W 1859 roku rozpoczęto proces komasacji gmin w większe jednostki (minimum 50 domów) preferowane powstawanie większych gmin łączących sąsiednie majątki ziemskie. Wójtowie – właściciele ziemscy mogli odtąd wyręczać się zastępcami.

¹ Dymów, według ówczesnego nazewnictwa.

Fragment Topograficznej Karty Królestwa Polskiego z 1839 roku

LATA 1864-1918

W 1864 roku nastąpiło uwłaszczenie ziemi dworskiej (*ukaz o uwłaszczeniu włościan w Królestwie Polskim z 2 marca 1864 roku*²). Chłopi przejęli użytkowane grunty na własność³. Tego samego dnia istniejące już gminy wiejskie uzyskały samorząd (*ukaz o urządzeniu gmin wiejskich z 2 marca 1864 roku*), niezależny od właścicieli ziemskich.

Dodatkowo 1866 roku władze carskie postanowiły zreorganizować podział na powiaty i gubernie⁴.

Wszystkie powyższe zmiany spowodowały wielki chaos administracyjny na terenach wiejskich Królestwa Polskiego. W celu uporządkowania sytuacji 17 stycznia 1867 roku rząd Królestwa Polskiego wydał rozporządzenie o podziale administracyjnym kraju⁵. Szczegółowo ustalono podział na gubernie, następnie na powiaty, miasta i gminy. Był to pierwszy tego typu jednolity akt wydany przez centralne władze Królestwa Polskiego porządkujący kwestie ustroju administracji lokalnej. Wymienione w akcie gminy (ośrodki gminne) w większości stanowiły już wcześniej siedziby gmin wiejskich, jednak dopiero od 1867 roku były to samorządy gminne w granicach, które przetrwały do 1954 roku⁶. Dokument ten traktowany jest jako akt powołania gmin. **Ten dokument jest dołączony.**

Obszar współczesnej gminy Kłoczew włączono do dawnej gminy Kłoczew w powiecie garwolińskim i guberni siedleckiej. Granice dawnej i współczesnej jednostki niemal się pokrywały.

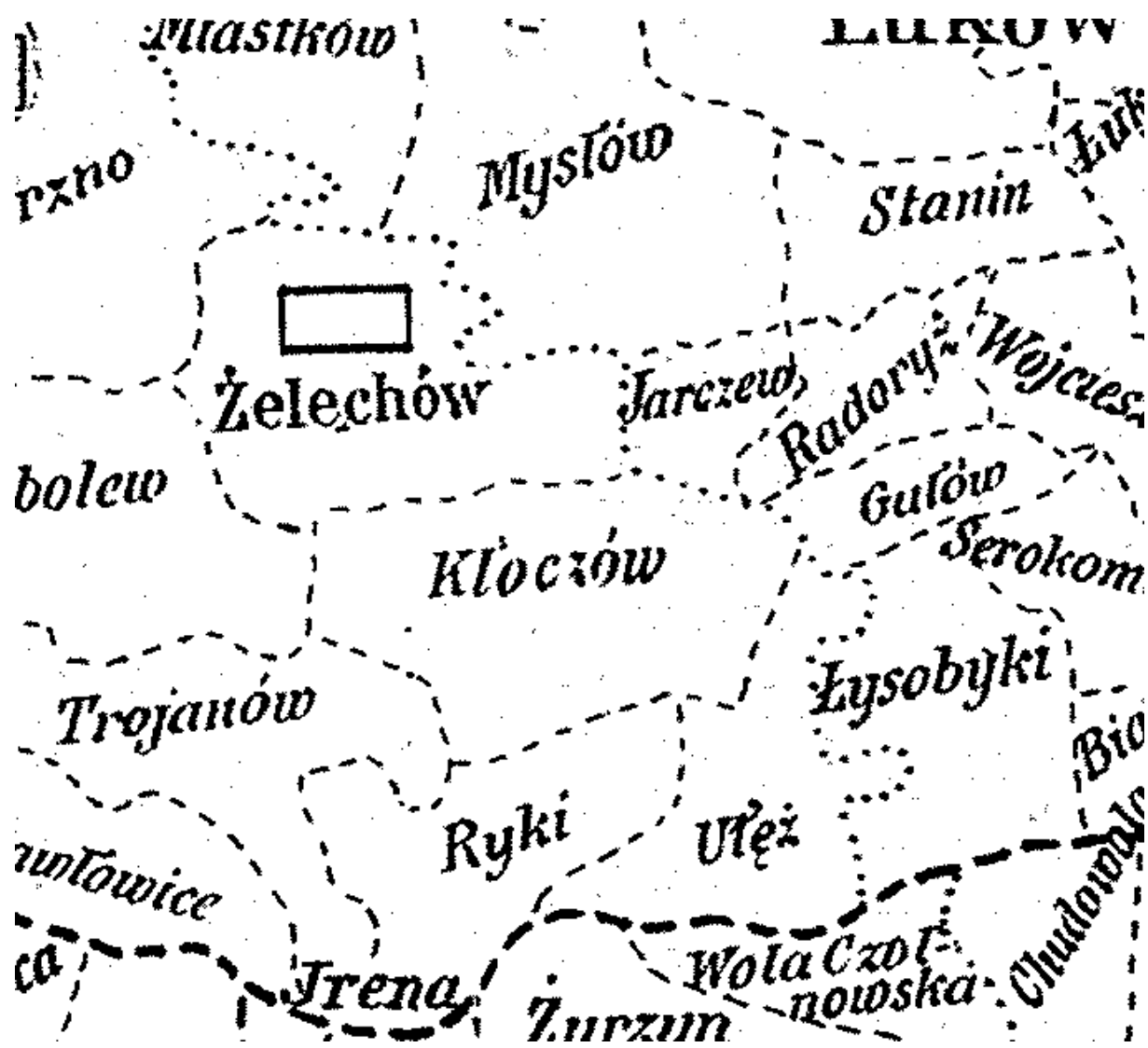
² W Rosji ogłoszono 19 lutego. Polska i Rosja posiadały różne sposoby liczenia dat.

³ Za odszkodowaniem dla właścicieli ziemskich.

⁴ Powołano nowe gubernie i nowe powiaty, te ostatnie w większości funkcjonowały do 1975 roku.

⁵ Dziennik Praw Królestwa Polskiego, 1866, s. 279 i następne.

⁶ W latach 1867-1954 zdarzały się zmiany, jednak zasadniczy podział przetrwał niemal 100 lat.

Fragment mapy administracyjnej z początku XX wieku

Po 1864 roku po raz pierwszy gmina miała charakter samorządowy i została oddzielona od władzy właścicieli ziemskich (dziedziców)⁷.

Gminę tworzyły zarówno grunty włościańskie (chłopskie), jak i dworskie (folwarki). Powołano gromady wiejskie (większe wsie i przysiółki) na czele z zebraniem gromadzkim i sołtysem. Był to rodzaj jednostek pomocniczych, na kształt współczesnych sołectw⁸.

Organem uchwałodawczym gminy było zebranie gminne (rodzaj wiecu). W zebraniu gminnym mogli brać udział wszyscy pełnoletni gospodarze bez względu na wyznanie (z czasem także kobiety). Należało posiadać na terenie gminy przynajmniej 3 morgi gruntu, aby uczestniczyć w obradach. Zebranie gminne decydowało o najważniejszych sprawach gminnych, dysponowaniu majątkiem, rozkładem podatków, wybierało też urzędników; wójta i pisarza gminnego i sprawowało nad nimi kontrolę.

Gmina składała się z tak zwanych gromad, które wywodziły się często jeszcze z czasów średniowiecza i posiadały znaczną autonomię. Funkcjonowały zebrania gromadzkie danej gromady (wsi), które decydowały o sprawach tej jednostki oraz wybierały sołtysa jako wykonawcę uchwał gromadzkich. Gromady posiadały swój własny majątek, często były to nieruchomości gruntowe.

Najważniejszym urzędnikiem był wójt gminy - jednocześnie przedstawiciel i wykonawca władzy państwowej oraz wykonawca uchwał zebrania gminnego. Posiadał także uprawnienia policyjne, porządkowe i na bieżąco zarządzał gminą. Wójt utrzymywał się zazwyczaj z gospodarstwa rolnego i „wójtowanie” to była jego praca dodatkowa.

Prowadzeniem ksiąg gminnych⁹ zajmował się pisarz gminny. Sprawował swoje obowiązki pod nadzorem wójta. W praktyce stawał się najważniejszym urzędnikiem gminnym i najlepiej wynagradzanym. Wynikało to z jego znajomości przepisów prawa, wykształcenia. Językiem urzędowym w gminach był rosyjski.

Urzędów w gminie (wójt, pisarz, sołtys) nie mogły sprawować osoby poniżej 25 roku życia, niechrześcijanie, osoby bez stałego miejsca zamieszkania, skazani za przestępstwa oraz osoby pozostające pod dozorem policji lub sądu. Umiejętność czytania i pisania nie była konieczna, aby zostać urzędnikiem gminnym, z wyjątkiem pisarza. Kadencja urzędowania wójta i sołtysów trwała trzy lata, pisarz był powoływany na czas nieokreślony.

W praktyce carskiej Rosji samorząd wiejski był często ograniczany przez naczelników

⁷ J. Szumski, *Chłopi a gmina w guberni łomżyńskiej*, *Studia Łomżyńskie*, tom IV, s. 39.

⁸ Tamże.

⁹ Ewidencje ludności, podatkowe itp.

powiatów, którzy ingerowali w uchwały zebrań gminnych i gromadzkich oraz decydowali o obsadzie urzędów gminnych¹⁰.

Kłoczew lub *Kłoczów*, wś i folw., pow. garwoliński, gm. i par. Kłoczew. K. leży nad rz. Okrzejka, w dawnej ziemi stężyckiej, wdzwie sandomierskiem. Ziemi folwarczej włók 50, włość włók 34, domów 37, mieszk. 393. Poczycą płaska, grunt II kl. pszenney i I-jej żytni, łąki dobre, gospodarstwo płodozmienne, serwituty zamienione, ogród starannie prowadzony, budynki w dobrym stanie, młyn wodny. Majątek był własnością Jana Marcinkowskiego, następnie przeszedł do Henryka Kiwerskiego i Szydłowskiego Edwarda, obecnie jest własnością Kamili i Henryka Porazińskich, którzy nabyli go 12 paźdź. 1882 r. za 100 tys. rs. Parafia K. ma 1338 ludności, obejmuje wsie: K., Kawęczyn, Przykwa, Czernice, Janopol i Padacz. Pierwszy kościół, jako filią świątyni żelechowskiej, wystawił Marcin z Kłoczewa. W r. 1575 biskup krak. Franciszek Krasieński oddzielne probostwo ustanowił. Kościół murowany z r. 1737 staraniem proboszcza Antoniego Sojewakiego, poświęcony przez biskupa Lenczewskiego w r. 1793. Kościół pod wezw. ś. Jana Chrzciciela. Gm. Kłoczew ma 5500 ludności, 25440 mr. obszaru; obejmuje wsie: Bramka, Borucicha, Budziska, Carewdar, Czernie, Dworzec, Derlatka, Grabów, Gózd, Gęsia wólka, Janopol, Jagodne, Kłoczew, Kawęczyn, Kokoszka, Kąty, Kurzelaty, Kosiny, Leonów, Magazyn, Ochodno, Przykwa, Pyrka, Padacz, Polny młyn, Rybak, Sokoła, Sosnówka, Stryj, Serwatka, Szczepaniec, Wilhelmów, Wola zadybska, Wygranka, Zwadziek, Zofinin, Zadybie, Zaryte. W gm. 3 szkółki elementarne, gospodarstwo rybne w Jagodnem Szydłowskiego, 2 gorzelnie w Jagodnem i Zadybiu i kilka cegielni, wiatraków i młynów wodnych na rz. Okrzejce. R. 1864 wś K. miała 197 mk. R. 1563 do 1570 dziedzice Brzesocy i Kłoczowscy, r. 1664 Falkowski, r. 1675 Parys. Do dóbr tych 1675 r. należały: Slim, K.,

Przesmyk, Przykwa, Czernice, Kawęczyn, Padacz. Parafia K. r. 1661 składała się z tych samych wsi i miała 91 dm. Według Tow. kr. ziemia dobra K. składają się z folwarków: K. i Czernice; wsi: K., Kawęczyn, Padacz i Czernice; rozległe m. 3467; folw. K. grunta orne i ogrody m. 1104, łąk m. 235, pastw. m. 6, wody m. 10, lasu m. 72, nieużytki i place m. 52, razem m. 1479, bud. mur. 5, z drzewa, 32; folwark Czernice grunta orne i ogrody m. 414, łąk m. 27, pastw. m. 14, lasu m. 1498, nieużytki i place m. 35, razem m. 1988, bud. drew. 10. Wieś K. osad 41, z gruntem m. 713; wieś Kawęczyn osad 24, z gruntem m. 547; wieś Padacz osad 7, z gruntem m. 191; wieś Czernice osad 88, z gruntem m. 424. T. Luniewski.

Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich pod red. F. Sulimierskiego, B. Chlebowskiego, W. Wawelskiego. Tomy I-XIV. Warszawa 1880-1902, tom IV, s. 179.

¹⁰ J. Kukulski, *Realizacja reformy gminnej w 1864 roku w Królestwie Polskim*, [w:] „Gmina wiejska i jej samorząd”, pod red. H. Brodowskiej, Warszawa 1989, s. 151-191.

Fragment rosyjskiej mapy z początku XX wieku

LATA 1918-1939

W niepodległej II Rzeczypospolitej poszczególne regiony kraju utrzymały swoje dawne ustroje administracyjne (inne dla różnych byłych zaborów).

Pozostał nadal stary podział na powiaty i gminy. Powołano jedną nową strukturę – województwa w miejsce dawnych rosyjskich guberni. **W sierpniu 1919 roku utworzono województwo lubelskie wraz z powiatem garwolińskim i gminą Kłoczew¹¹.**

Na obszarze „byłego Królestwa Polskiego” utrzymano w mocy ustawę przepisów prawa o samorządzie gminnym z marca 1864 roku. Zmodyfikowano je dekretem Naczelnika Państwa z 27 listopada 1918 roku. Dekret miał za zadanie regulować sprawy samorządu gminnego do chwili wejścia w życie nowych ustaw i funkcjonować tymczasowo. W praktyce obowiązywał do 1934 roku.

Według dekretu gmina, tak jak poprzednio, pozostała formą samorządu zbiorowego, w jej skład wchodziły gromady wiejskie – gromady. Nadal główną instytucją gminy pozostało zebranie gminne, jednak odtąd mogli w nim uczestniczyć wszyscy pełnoletni obywatele gminy (w tym także kobiety) bez względu na stan majątkowy. Zebrania winny się odbywać raz na kwartał, w praktyce działo się to w miarę potrzeby, najczęściej raz w roku dla uchwalenia budżetu. Zebranie zajmowało się sprawami majątku gminy, zatwierdzało budżet, zajmowało się sprawami dróg i mostów, zasadami prowadzenia handlu, ochroną zdrowia, opieką nad ubogimi¹². Co roku zebranie gminne uchwalało budżet. Koszty działalności gminy pokrywano we własnym zakresie.

Zupełnie nowym organem była rada gminy wybierana przez zebranie gminne na okres 3 lat. Składała się z 12 członków oraz 6 zastępców (w razie śmierci lub wygaśnięcia mandatu do rady wchodził automatycznie zastępca z największą liczbą głosów).

Rada przygotowywała wnioski i budżet, zarządzała majątkiem i funduszami gminnymi, kontrolowała urzędników gminnych i wójta. Rada zbierała się przynajmniej raz w miesiącu lub częściej na żądanie co najmniej 5 członków. Uchwały podejmowano większością głosów. Raz w roku rada gminy przedstawiała wyniki swojej działalności na forum zebrania gminnego. Wybory do rad gminnych zarządzał starosta. W razie słabej działalności rad gminnych wojewoda miał prawo ją rozwiązać i zarządzić nowe wybory. Wybory do rad gmin w tym okresie przeprowadzono na przełomie 1918 i 1919 roku, kolejne

¹¹ Dziennik Praw Państwa Polskiego, 1919, nr 65, poz. 395.

¹² Tamże, nr 18, poz. 48.

dopiero w 1927 roku, bowiem kadencje rad przedłużano kilkakrotnie.

Na czele rady gminy stał wójt wybierany przez zebranie gminne¹³. Wójtowie i sołtysi byli jednocześnie funkcjonariuszami państwowymi i przedstawicielami władzy samorządowej. Zarządzenia dotyczące wyborów wójta, radnych i sołtysów wydawał starosta powiatowy. To on zatwierdzał (bądź nie) wójtów i sołtysów i to przed nim składali oni przysięgę służbową.

Wójt reprezentował gminę na zewnątrz. Zawierał umowy w jej imieniu. Dokumenty musiały mieć jego podpis i dwóch radnych. Wójt wypełniał zadania narzucone przez władze zwierzchnie.

Wójt miał do pomocy aparat urzędniczy – urząd gminy, który składał się z kilku urzędników: sekretarza (zwanego też pisarzem gminnym), jego pomocników (było ich zazwyczaj dwóch) oraz woźnego¹⁴.

Pisarza gminnego zatrudniano w porozumieniu ze starostwem. To właśnie on ponosił prawie cały ciężar pracy biurowej w gminie. Przez jego ręce przechodził praktycznie każdy dokument. Sekretarz musiał mieć odpowiednie wykształcenie – najczęściej średnie. Podobnie jak w poprzednim okresie często to on faktycznie zarządzał gminą.

Poszczególne wsie tworzyły tak zwane gromady wiejskie, czyli wspólnoty samorządowe mieszkańców jednej wsi. Organem gromady były zebrania wiejskie oraz sołtys. Zebrania wiejskie decydowały samodzielnie w sprawach wspólnot gruntowych, ustalały podatki, podejmowały decyzje w sprawach remontów dróg, zajmowały się działalnością opiekuńczą. Zebranie wiejskie wybierało sołtysa na 3-letnią kadencję. Równocześnie wybierano podsołtysa – zastępcę sołtysa.

Oznaką władzy wójtowskiej była specjalna odznaka z orłem i z napisem „Wójt Gminy” zawieszona na ozdobnym łańcuchu¹⁵. Również sołtysi posiadali swoje odznaki.

¹³ Nie znano stanowiska przewodniczącego rady gminy, radzie przewodził wójt. Przewodniczących powoływano dopiero w czasach PRL-u.

¹⁴ Woźny zajmował się obsługą urzędu, palił w piecu, sprzątał, prznosił listy. Mieszkał często w urzędzie, tam też zazwyczaj mieszkał pisarz gminy.

¹⁵ Sprawę tą regulowało rozporządzenie ministra spraw wewnętrznych z 1922 roku. Również w poprzednim okresie zaboru rosyjskiego wójtowie posiadali oznaki władzy wójtowskiej z herbem danej guberni.

M i a s t a, G m i n y, M i e j s c o w o ś c i	Charakter miejscowości	Budynki		Ludność obcena w dniu 30 września 1921 r. (bez objętej spisem wojskowym)															
		z przetrn. mieszkalne	inne zamieszkałe	Ogółem	Mężczyzn	Kobiet	W tej liczbie było wyznania							Podaje narodowość					
							rzymskokatolick.	prawosław.	ewangelickiego	innego chrześc.	możeszowego	innego niewiadomego	polską	rusińską	niemiecką	żydowską	inną	niewiad.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
2. Gm Kłoczew		1431	3	9226	4394	4832	8398	6		818^a	4			9218	4			4	
1. Borucicha	wieś	26	—	162	78	84	162	—	—	—	—	—	—	162	—	—	—	—	—
2. Bramka	wieś	64	1	351	176	175	351	—	—	15	—	—	—	351	—	—	—	—	—
3. Budziska	wieś	24	—	158	71	87	158	—	—	—	—	—	—	158	—	—	—	—	—
4. Czernic	kol.	24	—	127	66	61	127	—	—	—	—	—	—	127	—	—	—	—	—
5. Czernic	wieś	90	—	505	250	255	505	—	—	—	—	—	—	505	—	—	—	—	—
6. Derlatka	wieś	19	—	122	57	65	122	—	—	—	—	—	—	122	—	—	—	—	—
7. Dworzec	folw.	6	—	113	56	57	113	—	—	—	—	—	—	113	—	—	—	—	—
8. Gęsia Wólka	wieś	82	—	527	235	292	473	—	—	54	—	—	—	527	—	—	—	—	—
9. Gozd	wieś	89	—	519	247	272	195	—	—	324	—	—	—	519	—	—	—	—	—
10. Górki	kol.	7	—	35	18	17	34	—	—	1	—	—	—	35	—	—	—	—	—
11. Grabów Szlachecki	wieś	105	—	622	300	322	392	—	—	230	—	—	—	622	—	—	—	—	—
12. Huta-Wymyśle	kol.	3	—	23	13	10	23	—	—	—	—	—	—	23	—	—	—	—	—
13. Huta Zadybska	kol.	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
14. Huta Zadybska	wieś	10	—	62	23	34	62	—	—	—	—	—	—	62	—	—	—	—	—
15. Jagodne	folw.	9	—	244	115	129	233	—	—	11	—	—	—	244	—	—	—	—	—
16. Jakubówka	folw.	1	—	7	2	5	7	—	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—
17. Janopol	kol.	39	—	219	98	121	219	—	—	—	—	—	—	219	—	—	—	—	—
18. Jasionówka	kol.	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
19. Juljanów	kol.	13	—	78	37	41	78	—	—	—	—	—	—	78	—	—	—	—	—
20. Kawęczyn	wieś	68	—	368	159	209	368	—	—	—	—	—	—	368	—	—	—	—	—
21. Kąty	wieś	12	—	74	36	38	74	—	—	—	—	—	—	74	—	—	—	—	—
22. Kłoczew	kol.	24	—	151	64	87	150	1	—	—	—	—	—	148	3	—	—	—	—
23. Kłoczew	wieś	69	—	415	206	209	415	—	—	—	—	—	—	415	—	—	—	—	—
24. Kokosza	wieś	28	—	194	90	104	189	—	—	5	—	—	—	194	—	—	—	—	—
25. Kosiny	kol.	10	—	74	35	39	74	—	—	—	—	—	—	74	—	—	—	—	—
26. Kurzelaty	wieś	17	—	107	54	53	103	—	—	—	4	—	—	103	—	—	—	4	—
27. Leonów	kol.	5	—	28	12	16	28	—	—	—	—	—	—	28	—	—	—	—	—
28. Leszczyna	kol.	3	—	21	9	12	13	—	—	8	—	—	—	21	—	—	—	—	—
29. Magazyn	wieś	6	—	34	16	18	34	—	—	—	—	—	—	34	—	—	—	—	—
30. Mała Okrzeja	kol.	5	—	24	9	15	24	—	—	—	—	—	—	24	—	—	—	—	—
31. Mamlicz	kol.	3	—	24	12	12	12	—	—	12	—	—	—	24	—	—	—	—	—
32. Marcinów	folw.	3	—	45	20	25	45	—	—	—	—	—	—	45	—	—	—	—	—
33. Ochodne	wieś	37	—	236	110	126	236	—	—	—	—	—	—	236	—	—	—	—	—
34. Olszynie	os. mł.	1	—	5	3	2	5	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—
35. Podarż	wieś	12	—	86	43	43	85	—	—	1	—	—	—	86	—	—	—	—	—
36. Podpyrka	kol.	1	—	5	2	3	5	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—
37. Przykwa	wieś	69	—	413	198	215	413	—	—	—	—	—	—	413	—	—	—	—	—
38. Pyrka	wieś	2	—	19	10	9	19	—	—	—	—	—	—	19	—	—	—	—	—
39. Rybaki ¹⁾	kol.	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
40. Rybaki	wieś	6	—	51	26	25	51	—	—	—	—	—	—	51	—	—	—	—	—
41. Rzyczyna	kol.	17	—	93	40	53	15	—	—	78	—	—	—	93	—	—	—	—	—
42. Samotnia	kol.	1	—	17	8	9	17	—	—	—	—	—	—	17	—	—	—	—	—
43. Saturnia	kol.	3	—	22	10	12	22	—	—	—	—	—	—	22	—	—	—	—	—
44. Serwatka	kol.	5	—	28	12	16	28	—	—	—	—	—	—	28	—	—	—	—	—
45. Sokoła	wieś	37	—	220	99	121	164	—	—	56	—	—	—	220	—	—	—	—	—
46. Sosnowka	wieś	19	—	129	60	69	129	—	—	—	—	—	—	129	—	—	—	—	—
47. Stryj	wieś	66	—	426	209	217	426	—	—	—	—	—	—	426	—	—	—	—	—
48. Szczepanec	kol.	7	—	45	19	26	45	—	—	—	—	—	—	45	—	—	—	—	—
49. Wilhelmów	folw.	2	—	24	8	16	24	—	—	—	—	—	—	24	—	—	—	—	—
50. Własność	wieś	38	—	221	105	116	221	—	—	—	—	—	—	221	—	—	—	—	—
51. Wojciechówka	kol.	15	2	86	39	47	70	—	—	16	—	—	—	86	—	—	—	—	—
52. Wola Zadybska	kol.	15	—	111	53	58	111	—	—	—	—	—	—	111	—	—	—	—	—
53. Wola Zadybska	wieś	65	—	400	193	207	400	—	—	—	—	—	—	400	—	—	—	—	—
54. Wygranka	wieś	8	—	58	33	25	58	—	—	—	—	—	—	58	—	—	—	—	—
55. Zadybie	folw.	9	—	209	100	109	209	—	—	—	—	—	—	209	—	—	—	—	—
56. Zadybie Nowe	wieś	30	—	223	106	117	221	2	—	—	—	—	—	223	—	—	—	—	—
57. Zadybie Stare	wieś	60	—	395	199	196	394	1	—	—	—	—	—	395	—	—	—	—	—
58. Zaryte	wieś	33	—	211	103	103	209	2	—	—	—	—	—	210	—	—	—	—	—
59. Zwadnik	kol.	9	—	60	32	28	53	—	—	7	—	—	—	60	—	1	—	—	—

Spis powszechny z 1921 roku¹⁶

¹⁶ Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej, nakładem GUS, Warszawa 1924, województwo lubelskie, powiat garwoliński.

Zadybska, Wygranka, Wylezin, Zadybie), pow. Garwolin, sąd pok. Żelechów, sąd okr. Siedlce, 566 mieszk. (7 km) Leopoldów, Żelechów, Kłoczew, 1 kat. Gorzelnia, młyny.

dybska, Wygranka, Wylezin, Zadybie), distr. de Garwolin, just. de paix Żelechów. tr. d'arr-t Siedlce, 566 habit. (7 km) Leopoldów, Żelechów, Kłoczew, 1 cath. Distillerie, moulins.

Właściciele ziemscy (propriétaires fonciers): Czerniewski Jan (Wilhelmów 60) — Czerniewski Leon (180) — Piaskowski Jan (Z. 896) — Rabek Wit. (Dworzec 578) — Szydłowski Edw. (Jagodne 916).

Betonowe wyroby — fabryki (fabr. de produits en ciment): Papliński St. (Kosiny).

Cieśle (charpentiers): Barański A.

Gorzelnie (distilleries): Piaskowski.

Jadłodajnie (restaurants): Kopeć H. — Zaczek S.

Kolonjalne artykuły (épiciers):

Kryczka J. — Kudoń A. — Majek J. (St.) — Wojtaś J.

Kolodzieje (charrons): Bieńko J.

Kooperatywy (coopératives): × Okręg. Stow Spół. (W. Z.).

Kowale (forgerons): Majek A. (W.)

Flisek St. — Stachurski J.

Mleczarnie (crémeries): × Spółdzielnia Mleczarska.

Młyny (moulins): Kozak A. (wod)(W.)

— Czerniewski L. — Piaskowski J. (Z.) — Pieniążek F. — Pudło A. (R.) — Szalej J. (O.).

Pac W. (Kurzel) — Piątek Wł. (J.) — Pryjowski St. (wod).

Murarze (maçons): Łysoń S.

Nierogacizna — handel (march. de pores): Wielgosz A.

Rzeźnicy (bouchers): Zaczek T.

Spirytualja (spiritueux): Piesiewicz.

Spożywcze art. (comestibles): Kiełliszek St. (S.) — Kudoń J. — Prządka — Wierucka J.

Stolarze (menuisiers): Łukasiak J.

Szewcy (cordonniers): Glowacki W. — Zaczek P. (W.).

Wiatraki (moulins à vent): Bryzek

A. (W. Z.) — Czechowski W. — Kacperski S. (Wygr.) — Kozłak

M. (W. Z.) — Mrozowski Wł. — Paczek S. (St.) — Rybakowski E. (Kurzel.) — Tchórzewski J. (Kok.)

KŁOCZEW.

Wieś i gmina (z przynależn.: Brancka, Janopol, Kokoszka, Kurzelaty, Olszyniak, Rybaki, Stryj, Wola	V-ge et commune (y compris: Bramka, Janopol, Kokoszka, Kurzelaty, Olszyniak, Rybaki, Stryj, Wola Za-
---	---

(Księga Adresowa Polski wraz z Wolnym Miastem Gdańskiem Dla Handlu, Przemysłu,

Rzemiosła i Rolnictwa 1929, Warszawa 1930)

Miasta Gminy wiejskie <i>Villes Communes rurales</i>	Po- wierz- chnia ogól- na <i>Super- ficie géné- rale</i>	Powierzchnia użytków rolnych <i>Superficie des terres en utilisation agricole</i>		Liczba bu- dynków mieszkalnych <i>Nombre de bâtimens d'habitation</i>		Liczba ludności obecnej <i>Nombre de la population présente</i>	
		ogó- łem <i>total</i>	w tem grun- tów ornych <i>dont terres ara- bles</i>	30.IX 1921	9.XII 1931	30.IX 1921	9.XII 1931

Powiat garwoliński — <i>Arrondissement de Garwolin</i>							
Miasta — <i>Villes</i>							
Garwolin . . .	14,2	.	.	491	605	5 336	6 262
Żelechów . . .	9,9	.	.	574	681	7 682	8 503
Gminy wiejskie <i>Communes rurales</i>							
Górzno . . .	162,2	131,3	106,4	1 676	1 857	11 486	12 137
Kłoczew . . .	166,0	122,2	101,6	1 492	1 617	9 596	10 570
Łaskarzew . . .	72,2	42,4	34,9	617	693	4 173	4 584
Łaskarzew osa- da . . .	16,9	11,5	9,1	346	485	3 411	4 202
Maciejowice . . .	98,4	49,8	33,1	825	980	6 646	6 850
Miastków . . .	112,8	89,5	70,1	1 022	1 181	7 308	7 875
Osieck . . .	130,0	63,5	52,8	1 028	1 169	7 134	7 704
Parysów . . .	104,2	69%	60%	1 200	1 300	9 597	10 103
Podtęż . . .	90,3	52%	39%	491	613	3 697	3 937
Ryki . . .	125,1	98,7	89,4	1 511	2 024	11 716	14 020
Sobienie - Je- ziory . . .	71,9	45,9	31,2	874	1 047	6 348	6 826
Sobolew . . .	120,1	93,8	83,4	1 166	1 431	8 295	9 302
Stężycza . . .	101,2	68,3	39,5	1 138	1 289	6 749	7 199
Trojanów . . .	135,4	106,6	91,5	1 269	1 445	7 726	8 785
Utęż . . .	108,9	74,7	58,0	1 047	1 240	7 598	7 987
Warszawice . . .	66,7	84%	49%	683	729	4 274	4 466
Wilga . . .	89,6	41,4	27,0	662	762	4 209	4 592
Wola Rębkow- ska . . .	93,5	55,6	45,9	822	1 000	6 289	6 949
Żelechów . . .	84,4	63,3	55,2	883	1 004	5 999	6 657

Spis powszechny z 1931 roku¹⁷

¹⁷ Skorowidz gmin Rzeczypospolitej Polskiej, ludność i budynki, województwa centralne, Warszawa 1933, s. 29.

W latach 1933-1934 ujednolicono cały system administracji lokalnej w Polsce. Według nowej ustawy gminnej *o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego*¹⁸ z 23 marca 1933 roku funkcje uchwałodawcze przejęła całkowicie rada gminna, zlikwidowano bowiem zebranie gminne. To ciało uchwałodawcze wywodziło się z dawnych czasów i w nowej rzeczywistości okazało się zupełnie niepraktyczne¹⁹.

Wyboru radnych dokonywało kolegium złożone z delegatów rad gromadzkich, sołtysów i podsołtysów wszystkich gromad. Istniał cenzus wieku przy prawie wyborczym czynnym – 25 lat (wcześniej 21) i w prawie wyborczym biernym wynoszący 30 lat. W gminach do 5 000 mieszkańców radnych było 12. Kadencja radnych wynosiła 5 lat. W gromadach organem uchwałodawczym było zebranie gromadzkie. Zbierało się pod przewodnictwem sołtysa lub jego zastępcy (podsołtysa). Podejmowało uchwały dotyczące danej gromady (np. kwestie majątkowe), wybierało sołtysa i jego zastępcę na 3-letnie kadencje. Wybrani musieli mieć ukończone 30 lat. Zebranie gromadzkie wybierało radnych gromadzkich w liczbie od 12 do 30. Organem wykonawczym gromady był sołtys oraz jego zastępca. Wybory zatwierdzał starosta powiatowy. Do sołtysa należało kierowanie sprawami gromady, zarządzanie majątkiem, reprezentowanie gromady na zewnątrz. Przewodniczył on także zebraniom. Należały do niego również sprawy bezpieczeństwa, porządku publicznego, przestrzegania przepisów, doręczania pism sądowych, wykonywania obowiązków związanych z poborem wojskowym.

W nowym ustroju gminnym utworzono nieznanym wcześniej organ – zarząd gminy. Przejął on część uprawnień dawnej rady gminy. Zarząd gminy funkcjonował na czele z wójtem i podwójcim. W skład zarządu wchodziło też dwóch lub trzech ławników. To właśnie zarząd gminy na co dzień sprawował władzę w gminie. Zarząd gminy przygotowywał projekt budżetu, regulaminy, instrukcje urzędu, decydował o wydatkach. Kadencja członków zarządu wynosiła 5 lat. Wójta oraz członków zarządu wybierała rada gminy w głosowaniu tajnym.

Wójt był zwierzchnikiem całej gminy i aparatu urzędniczego. Miał prawo reprezentowania gminy i podpisywania umów w jej imieniu. Dokumenty, w których były zobowiązania finansowe gminy, należało opatrzyć podpisem jeszcze jednego członka zarządu gminy. Wójt był reprezentantem administracji rządowej w terenie, wykonywał także zadania zlecone przez rząd. Na czele urzędu gminy stał sekretarz. Jako jedyny musiał mieć

¹⁸ Dz.U. 1933, nr 35, poz. 294.

¹⁹ Trudno było nawet zebrać potrzebne kworum.

odpowiednie kwalifikacje. Mianował go i zwalniał starosta powiatowy²⁰.

Pierwsze wybory wójtów, radnych gminnych i gromadzkich przeprowadzono na przełomie 1933 i 1934 roku, kolejne tuż przed wybuchem II wojny światowej.

W latach 1933-1934 roku w każdym województwie przeprowadzono urzędowy podział na gromady (sołectwa) i ich części składowe. Był on publikowany w poszczególnych, wojewódzkich dziennikach urzędowych. **Ten dokument jest dołączony.**

Rozwój samorządu gminnego przerwała II wojna światowa.

²⁰ Tamże.

Gmina Kłoczew		
L. p.	Nazwa gromady	Miejscowości wchodzące w skład gromady
1	Borucicha	Borucicha wieś, Saturnia kol., Serwatka kol., Wygranka wieś.
2	Bramka	Bramka wieś, Dworzec D kol., Dworzec E kol., Szczepaniec kol., Szczepaniec Mazurkowej kol.
3	Budziska	Budziska wieś, Leonów (dawniej Huta Zadybska) kol., Magazyn wieś.
4	Czernie	Czernie wieś, Czernie kol., Czernie B kol., Czernie D kol., Czernie E kol., Czernie maj.
5	Derlatka	Derlatka wieś, Kąty wieś.

L. p.	Nazwa gromady	Miejscowości wchodzące w skład gromady
6	Gózd	Gózd wieś, Jagodne maj., Jagodne Nr. 1-11 kol., Jagodne Nr. 19-28 kol., Jagodne 28-35 kol.
7	Gęsia Wólka	Gęsia Wólka wieś, Jagodne Nr. 12-18 wieś.
8	Grabów	Dworzec maj., Dworzec A — Chrusty kol., Dworzec C — Pustki kol., Grabów wieś, Łąka na Mościskach kol., Mamlicz kol.
9	Janopol	Janopol wieś, Janopol kol., Marcinów maj., Wilhelmów maj.
10	Kawęczyn	Czernie C kol., Kawęczyn wieś, Padarz wieś.
11	Kłoczew	Kłoczew wieś, Kłoczew kol., Kłoczew Pieniążka kol.
12	Kokoszka	Edwardów-Feliks kol., Gabryelin kol., Kokoszka wieś, Zalesie kol.
13	Ochodne	Ochodne wieś.
14	Przykwa	Juljanów kol., Nowina kol., Przykwa wieś.
15	Rzeczyna	Górki kol., Leszczyna kol., Rzeczyna kol., Zawadnik kol.
16	Sokola	Jakubówka maj., Sokola wieś, Sofinin kol.
17	Sosnówka	Sosnówka wieś.
18	Stryj	Góra-Huta Zadybska kol., Huta Zadybska Podgórze kol., Huta Zadybska C kol., Huta Zadybska Hanusza kol., Huta Zadybska kol., Huta Zadybska Wymyśle kol., Stryj wieś.
19	Własność	Własność wieś.
20	Wojciechówka	Mała Okrzejka kol., Wojciechówka kol.
21	Wola Zadybska	Rybaki wieś, Rybaki kol., Samotnia kol., Wola Zadybska wieś, Wola Zadybska C kol., Wola Zadybska B kol.
22	Wylezin	Kurzelaty wieś, Więcków Bichy kol., Wylezin wieś, Wylezin os. młyn.
23	Zadybie Stare	Pyrka wieś, Zadybie-Stare wieś, Zadybie maj., Zadybie A kol., Zadybie B kol., Zadybie D kol., Zadybie E kol., Zadybie F kol.
24	Zadybie Nowe	Zadybie Nowe wieś.
25	Zaryte	

Wykaz gromad i ich części składowych²¹²¹ Lubelski Dziennik Wojewódzki, 1935 nr 30 poz. 213

Fragment mapy administracyjnej z 1933 roku

W latach 1919-1939 powiat garwoliński należał do województwa lubelskiego. Podnosiły się głosy, że jednak powiat ten naturalnie ciąży do Warszawy i w końcu z dniem 1 kwietnia 1939 roku z województwa lubelskiego wyłączono powiat garwoliński i włączono go do województwa warszawskiego²².

²² Dz. U. 1938 nr 27 poz. 240.

LATA 1944-1954

Po okresie II wojny światowej, w 1944 roku na nowo rozpoczęły działać gminy, jednak zmienił się ich ustrój. Była to początkowo mieszanina przedwojennego prawa oraz powojennych dekretów nowych władz. Formalnie do 1950 roku funkcjonował samorząd gminny. Gmina Kłoczew przynależała w tym okresie do powiatu garwolińskiego i województwa warszawskiego.

Funkcje uchwałodawcze posiadała gminna rada narodowa. Przedwojenny ustrój gminny zakładał demokratyczną procedurę wyłaniania rad gminnych, po wojnie radnych delegowały partie i organizacje społeczne, czyli w praktyce PZPR. Powołano dodatkowy organ w postaci prezydium gminnej rady narodowej, wyłaniany z grona radnych.

Organem wykonawczym pozostawał zarząd gminy, złożony z wójta, podwójciego i 2-3 członków zarządu - ławników. Przed wojną zarząd gminy z wójtem na czele stanowił jedyny organ wykonawczy, po wojnie rola tego organu spadła do wykonywania poleceń prezydium i gminnej rady narodowej.

Ważną rolę pełnił sekretarz gminy, który kierował pracami urzędników gminnych. W typowym "biurze zarządu gminy" (urząd gminy) pracowali: sekretarz gminy, referent finansowo-podatkowy, referent wojskowy, referent gospodarczo-społeczny, drogomistrz, kancelista lub praktykant.

Organami pomocniczymi dla gmin były gromady, dziś zwane sołectwami. Na czele gromady stał sołtys.

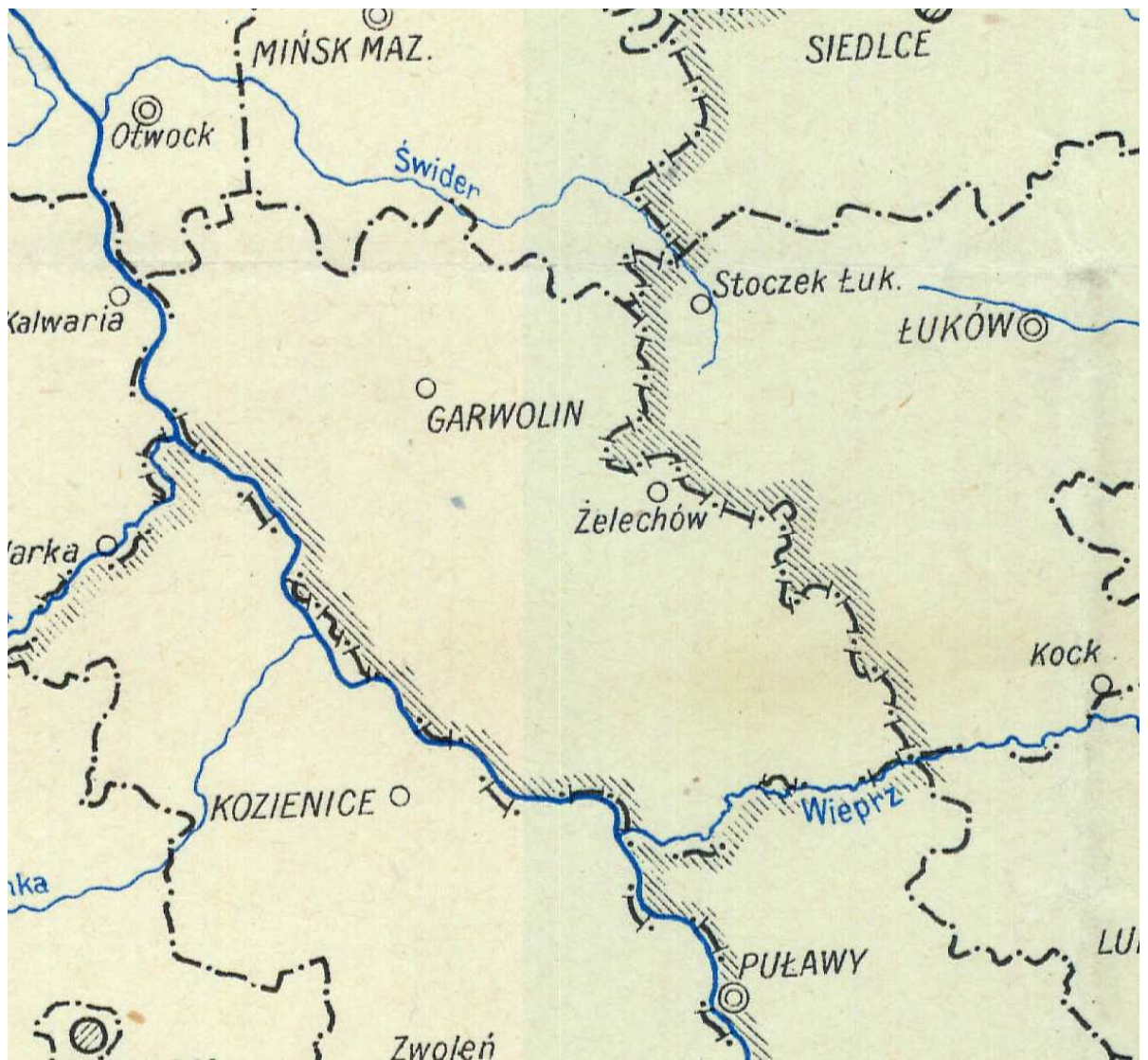
W 1952 roku w skład gminy Kłoczew wchodziły gromady (sołectwa): Borucicha, Bramka, Budziska, Czernie, Derlatka, Gęsia Wólka, Gózd, Grabów Szlachecki, Huta Zadybska, Janopol, Kawęczyn, Kłoczew, Kokoszka, Kurzelaty, Ochodne, Padarz, Przykwa, Rybaki, Rzyczyna, Sokola, Sosnówka, Stryj, Własność, Wojciechówka, Wola Zadybska, Wylezin, Zadybie Nowe, Zadybie Stare i Zaryte²³.

²³ Wykaz gromad Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej według stanu z dnia 1 lipca 1952 roku, Warszawa 1952, s. 7.

Miasta Gminy wiejskie	Ludność					
	ogó- łem	męż- czy- źni	ko- biety	w wieku lat		
				poni- żej 18	18-59	60 i wię- cej

Pow. Garwolin — County Garwolin						
Miasta						
Garwolin	5315	2448	2867	2016	2888	411
Żelechów	3892	1775	2117	1596	1999	297
Gminy wiejskie						
Górzno	12396	5830	6566	5266	6115	1015
Irena	12640	5652	6988	4850	6961	829
Kłoczew	10719	5122	5597	4276	5638	805
Łaskarzew	4553	2137	2416	1919	2268	366
Łaskarzew osada	2798	1258	1540	1087	1523	188

Powszechny sumaryczny spis ludności z dnia 14 lutego 1946 roku, Warszawa 1947, s. 24.

Fragment mapy administracyjnej z 1946 roku²⁴

²⁴ Rzeczpospolita Polska, mapa administracyjna, skala 1: 1 000 000, opracował H. Cytowski, Warszawa 1946.

W 1950 roku formalnie zlikwidowano samorząd gminny. Na mocy ustawy z 20 marca 1950 roku *O terenowych organach jednolitej władzy państwowej*²⁵ zniesiono w Polsce jakikolwiek samorząd terytorialny. Jego cały majątek przejęło państwo. W tym czasie zlikwidowano urząd wójta, starosty i wojewody. Wszelkie funkcje uchwałodawcze i wykonawcze przejęły rady narodowe i ich prezydium wybierane z grona radnych. W skład prezydium wchodziło: przewodniczący, zastępca, sekretarz prezydium i członek prezydium. Stałymi pracownikami urzędu gminy stali się przewodniczący i sekretarz prezydium, którzy odtąd kierowali bieżącą działalnością gminy. W urzędzie gminy funkcjonowały referaty: ogólnoadministracyjny, finansowy, spraw socjalnych i kulturalnych, wojskowy i spraw rolnych. Na czele poszczególnych gromad - wsi stał nadal sołtys. Sołtysa powoływała formalnie społeczność gminna, która jednak musiała wybrać kandydata aprobowanego przez władze gminne i partyjne.

W końcu 1954 roku całkowicie zlikwidowano gminy funkcjonujące od lat 60. XIX wieku.

²⁵ Dz. U. 1950, nr 14, poz. 130.

LATA 1954-1972

W 1954 roku zakończono w Polsce, istniejący od czasów XIX wieku, okres funkcjonowania gmin²⁶. Ustanowiono nowy ustrój wzorowany na ZSRR - ustrój gromadzki.

Nowe gromady (nie mylić z gromadami - sołectwami z lat 1945-1954) liczyły maksymalnie 3 tysiące mieszkańców i obejmowały po kilka dotychczasowych gromad.

Akt powołania nowych gromad jest dołączony.

Najważniejszym organem nowej jednostki była gromadzka rada narodowa (GRN), organ uchwałodawczy, wybierany w wyborach powszechnych spośród wyznaczonych przez władze kandydatów.

Pierwsze wybory do rad gromadzkich przeprowadzono 5 grudnia 1954 roku, kolejne: 2 lutego 1958 roku, 16 kwietnia 1961, 30 maja 1965 i 1 czerwca 1965. Pierwsze dwie kadencje rad narodowych były trzyletnie (1955-1958, 1958-1961). Od 1961 roku kadencje rad narodowych były czteroletnie.

Z grona radnych wyłaniano prezydium GRN w składzie: przewodniczący, zastępca, sekretarz prezydium i dwóch, trzech członków.²⁷ Dwaj pierwsi stawali się etatowymi pracownikami władz gromadzkich. Organem pomocniczym było biuro gromadzkie zatrudniające kilku referentów. Płace były dość niskie, warunki pracy także nie najlepsze. Biuro gromadzkie mieściło się zazwyczaj w wynajętych pomieszczeniach. Praca była dość niewdzięczna, polegała głównie na egzekwowaniu narzuconych podatków i obowiązkowych dostaw produktów rolnych. Zmiany w składzie osobowym prezydium były bardzo często, co powodowało chaos.

Do 1958 roku kompetencje gromad były dość wąskie. Więcej było w tym okresie propagandy niż rzeczywistej pracy dla społeczności lokalnej. Zlikwidowano funkcję sołtysa, zamiast tego wprowadzono "pełnomocników gromadzkich" wyznaczanych przez władze. Każda większa wieś posiadała swojego pełnomocnika.

Po okresie stalinowskim (od 1956 roku), w którym przebudowano ustrój administracji lokalnej w Polsce upodabniając go do ZSRR, nastąpił powrót do dawniejszych, sprawdzonych rozwiązań na polskiej wsi. W lutym 1958 roku weszła w życie nowa ustawa o radach

²⁶ Dz. U. 1954, nr 43, poz. 191.

²⁷ Tamże.

narodowych dająca gromadom większe uprawnienia²⁸.

W tym okresie rozpoczęto także likwidację małych, mało efektywnych gromad na rzecz większych terytorialnie i ludnościowo jednostek (komasacja gromad). Często przypominały one swoim kształtem terytorialnym gminy z lat 1945-1954.

Według nowego ustawodawstwa na czele gromady nadal stała gromadzka rada narodowa wybierana w wyborach powszechnych. Gromadzkie rady narodowe zbierały się na sesjach przeciętnie raz w miesiącu. Z grona radnych powoływano prezydium złożone z następujących osób: przewodniczący, zastępca i kilku członków prezydium. To właśnie prezydium wspólnie reprezentowało gromadę na zewnątrz, chociaż stałym pracownikiem gromadzkim był tylko przewodniczący. Prezydium działało podczas danej kadencji. Po wyborach do rad narodowych powoływano nowe prezydium. Od początku lat 60-tych nastąpił okres stabilizacji systemu gromadzkiego.

Od 1958 roku powstało stanowisko sekretarza gromadzkiego nadzorującego pracę biura gromadzkiego. Sekretarza powoływała gromadzka rada narodowa do stałej pracy, niezależnie od kadencji. W biurze pracowało nadal kilku urzędników - referentów.

Ważną zmianą po 1958 roku było na nowo ustanowienie sołtysów wybieranych przez społeczność wiejską podczas zebrania wiejskiego. Każdy sołtys musiał jednak uzyskać akceptację władz gromadzkich.

Po 1958 roku powstał tak zwany fundusz gromadzki - obowiązkowe składki ludności wiejskiej na budowę dróg. W efekcie, w latach 60-tych zbudowano już pewne drogi wiejskie i różnego rodzaju obiekty użyteczności publicznej (na przykład akcja „Tysiąc Szkół na Tysiąclecie”). System gromad był mało efektywny, a w początkach lat 70. już dość archaiczny²⁹.

²⁸ Dz. U. 1958, nr 5, poz. 16 (tekst ujednolicony Dz. U. 1975, nr 26, poz. 139).

²⁹ Większość przewodniczących prezydiów gromadzkich rad narodowych w kraju posiadało podstawowe wykształcenie.

W latach 1954-1972 na terenie współczesnej gminy funkcjonowały gromady:

Nazwa gromady	Okres funkcjonowania
Gromada Czernic ³⁰	1954-1959
Gromada Grabów Szlachecki (częściowo)	1954-1972
Gromada Jagodne (od 1969 r. gromada Gózd)	1954-1972
Gromada Kłoczew	1954-1972
Gromada Wola Zadybska	1954-1972
Gromada Zadybie Stare ³¹	1954-1961

Z dniem 1 stycznia 1956 roku utworzono powiat rycki w skład, którego weszły z powiatu garwolińskiego: miasto Dęblin i gromady: Ryki, Bazanów Nowy, Białki Dolne, Bobrowniki, Czernic, Grabów Szlachecki, Jagodne, Kłoczew, Korytnica, Moszczanka, Niwa Babicka, Nowodwór, Pawłowice, Rokitnia Stara, Rososz, Sobieszyn, Stężycza, Strych, Swaty, Trojanów, Uleż, Wola Zadybska, Wola Życka i Zadybie Stare.³²

W ten sposób okolice Kłoczewa znalazły się w powiecie ryckim województwa warszawskiego.

³⁰ Gromada została zlikwidowana z końcem 1959 roku, jej obszar przyłączono do gromady Kłoczew. Dz. Urz. WRN Warszawa, 1959 nr 12 poz. 439.

³¹ Gromada została zlikwidowana z końcem 1961 roku. Jej obszar podzielono między gromady: Jagodne (Huta Zadybska), Kłoczew (Stare Zadybie) oraz Wola Zadybska (Nowe Zadybie i Wygranka) Dz. Urz. WRN Warszawa, 1961 nr 13 poz. 292.

³² Dz. U. 1955 nr 44 poz. 282.

DZIENNIK URZĘDOWY WOJEWÓDZKIEJ RADY NARODOWEJ W W A R S Z A W I E

Warszawa, 1 grudnia 1954 r.

Nr 11

Poz. 67-71

T R E S C:

POZ. PRZEPISY OBOWIĄZUJĄCE:

- 67 Zarządzenie Nr Or.V-O/1/54 Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Warszawie z dnia 29 listopada 1954 r. w sprawie ogłoszenia uchwał Wojewódzkiej Rady Narodowej w Warszawie z dnia 5 października 1954 r., dotyczących reformy podziału administracyjnego wsi.
- 68 Wyciąg z Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 października 1954 r. w sprawie zmiany granic niektórych województw, ogłoszonego w Dzienniku Ustaw Nr 49 z dnia 13 listopada 1954 r. pod poz. 251.

- 69 Wyciąg z Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 października 1954 r. w sprawie zmiany granic niektórych powiatów, ogłoszonego w Dzienniku Ustaw Nr 49 z dnia 13 listopada 1954 r. pod poz. 252.
- 70 Wyciąg z Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 października 1954 r. w sprawie utworzenia osiedli, ogłoszonego w Dzienniku Ustaw Nr 49 z dnia 13 listopada 1954 r. pod poz. 253.
- 71 Wyciąg z Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 7 października 1954 r. w sprawie zaliczenia niektórych gromad w poczet miast, ogłoszonego w Dzienniku Ustaw Nr 49 pod poz. 254.

Poz. 67.

ZARZĄDZENIE Nr Or. V-O/1/54

PREZYDIUM WOJEWÓDZKIEJ RADY NARODOWEJ W WARSZAWIE

z dnia 29 listopada 1954 r.

w sprawie ogłoszenia uchwał Wojewódzkiej Rady Narodowej w Warszawie z dnia 5 października 1954 r. dotyczących reformy podziału administracyjnego wsi.

Na podstawie art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 25 września 1954 r. o reformie podziału administracyjnego wsi i powołaniu gromadzkich rad narodowych (Dz. U. Nr 43, poz. 191) Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Warszawie podaje do wiadomości uchwały Wojewódzkiej Rady Narodowej w Warszawie z dnia 5 października 1954 r. w brzmieniu zatwierdzonym przez Komitet Rady Państwa i Rady Ministrów do Spraw Podziału Administracyjnego Kraju uchwałą z dnia 3 listopada 1954 r.

Za Prezydium:

J. Koziarski
Sekretarz Prezydium

G. Wojciechowski
Przewodniczący Prezydium

UCHWAŁA Nr VI/10/1/54

WOJEWÓDZKIEJ RADY NARODOWEJ W WARSZAWIE

z dnia 5 października 1954 r.

w sprawie podziału na nowe gromady powiatu ciechanowskiego.

Na podstawie art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 25 września 1954 roku o reformie podziału administracyjnego wsi i powołaniu gromadzkich rad narodowych (Dz. U. Nr 43, poz. 191), Wojewódzka Rada Narodowa w Warszawie uchwała, co następuje:

§ 1. W powiecie ciechanowskim, województwie warszawskim tworzy się następujące gromady:

1. gromadę **Bądkowo** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Bądkowie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Bądkowo, Gutkowo, Sarnowa Górna, część obszaru dotychczasowej gromady Chróścice stanowiąca wieś Kosmy Wielkie z gminy Sońsk oraz gromady Brodzieńcin z gminy Ojrzeń;
2. gromadę **Chotum** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Chotumi; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Baraki-Chotum, Chotum, Nowa Wjeś, Rutki-Borki, część obszaru dotychczasowej gromady Gorysze stanowiąca przysiółek Kukieszczyn z gminy Nużewo oraz gromad: Rajmundowo, Wola Pawłowska, Modła i Modelka z gminy Regimin;
3. gromadę **Ciemniewko** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Ciemniewku; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad:

- Burkaty, Ciemniewo, Ciemniewko, Niestuchy, Olszewka, Pękawka z gminy Sońsk oraz część obszaru dotychczasowej gromady Nasierowo-Dziurawieniec stanowiąca miejscowości: Męzenino-Kłoski, Męzenino-Węglowice z gminy Gołymin;
- 4. gromadę **Czarnodnek** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Czarnocinku; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Czarnocin, Czarnocinek z gminy Regimin, obszary dotychczasowych gromad: Rydzewo i Wólka Rydzewska z gminy Nużewo oraz gromad: Budy Wolińskie, Marianowo, Wola Kanigowska z gminy Unierzysz w powiecie miawskim;
- 5. gromadę **Dzbonie** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Dzboniu; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Baczce, Dzbonie, Janowięta, Kołaki-Kwasy, Kotermań, Przedwojewo, Rąbież z gminy Opinogóra;
- 6. gromadę **Garlino** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Garlinie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Garlino-Komunino, Garlino-Zalesie, Kluszewo, Purzyce-Rozwory z gminy Grudusk;
- 7. gromadę **Gąsocin** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Gąsocinie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Gąsocin, Komory Dąbrowne, Kośniewo-Lysaki, Łopacini, Sobokleszcz, Spondoszyn z gminy Sońsk oraz gromad: Cichawy, Kałęczyn z gminy Gołębie w powiecie pułtuskim;
- 8. gromadę **Głinojeck** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Głinojecku; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Garwarz Nowy, Głinojeck, Kowalewko, Wkra, Żeleźnia z gminy Miłock;
- 9. gromadę **Gogole Wielkie** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Gogolach Wielkich; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Gogole Wielkie, Konarzewo-Marciszewo, Konarzewo-Mierniki, Morawka, Nieradowo, Obidzino Górne, Wałkowo, Pajewo-Wielkie z wyłączeniem wsi: Pajewo-Rzyski, Pajewo-Cyty, Pajewo-Szwelice z gminy Gołymin;
- 10. gromadę **Gołymin Ośrodek** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Gołyminie Ośrodka; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Gołymin Nowy, Gołymin Ośrodek, Gołymin Północ, Gołymin Południe, Kałęczyn Nowy, Ruskowo, Wielgołęka, Wola Gołyminińska z gminy Gołymin oraz obszar dotychczasowych gromad: Konarzewo-Zawady Dworskie, Konarzewo-Zawady Włościańskie z gminy Karniewo w powiecie makowskim;
- 11. gromadę **Grudusk** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Grudusku; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Grudusk, Kołaki Wielkie, Pszczółki Górne, Purzyce-Tro-

34. gromadę **Sródborze** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Sródborzu; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Dukt, Faustynowo, Juliszewo, Sródborze, Zalesie, Wólka Garwarska z gminy Młock;
35. gromadę **Szulmierz** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Szulmierzu; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Koziczyn, Kozdroje, Leśniewo Dolne, Szulmierz, Radomka, Nieborzyn z gminy Regimin oraz gromad: Lipa, Kalisz z gminy Opinogóra;
36. gromadę **Ujazdówek** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Ujazdówku; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Gumowo, Rutki-Begny, Rutki-Głowice, Rutki-Marszewice, Rykaczewo, Ujazdowo, Ujazdówek z gminy Nużewo;
37. gromadę **Wola Młocka** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Woli Młockiej; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Bielawy, Małużyn, Płaciszewo, Sadek, Wola Młocka z gminy Młock;
38. gromadę **Wola Wierzbowska** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Woli Wierzbowskiej; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Goździe, Łaguny, Wola Wierzbowska, część obszaru dotychczasowej gromady Sosnowo stanowiąca przysiółek Wilkowo, obszar dotychczasowej gromady Załuże z wyłączeniem miejscowości Patory z gminy Bartoły oraz obszary gromad: Kołaki-Budzyno, Wierzbowo z gminy Opinogóra;
39. gromadę **Zielona** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Zielonej; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Brzozowo Małe, Brzozowo Wielkie, Grabowo-Gęsie, Zielona z gminy Bartoły oraz gromad: Żbiki-Kierzki, Gawronki z gminy Krasne;
40. gromadę **Zeńbok** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Zeńboku; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Jarluty Wielkie, Jarluty Małe, Przybyszewo, Zeńbok z gminy Regimin.

Sekretarz Sesji:
W. Wiśniewski

Przewodniczący Sesji:
E. Wińczuk

UCHWAŁA Nr VI/10/2/54.

WOJEWÓDZKIEJ RADY NARODOWEJ W WARSZAWIE

z dnia 5 października 1954 r.

w sprawie podziału na nowe gromady powiatu garwolińskiego.

Na podstawie art. 3 ust. 1. ustawy z dnia 25 września 1954 r. o reformie podziału administracyjnego wsi i powołaniu gromadzkich rad narodowych (Dz. U. Nr 43, poz. 191). Wojewódzka Rada Narodowa w Warszawie uchwala co następuje:

§ 1. W powiecie garwolińskim, województwie warszawskim tworzy się następujące gromady:

1. gromadę **Bazanów Nowy** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Bazanowie Nowym; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Bazanów Nowy, Bazanów Stary, Brusow, Jankówka, Ogonów oraz część obszaru dotychczasowej gromady Chrustne stanowiąca wieś Janiszę z gminy Ryki, obszar dotychczasowej gromady Trzcianki z wyłączeniem kol. Wawolnica z gminy Ujęź;
2. gromadę **Białki Dolne** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Białkach Dolnych; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Białki Dolne, Białki Górne, Korzeniów, część obszaru dotychczasowej gromady Sarny stanowiąca kolonie: Miłosze, Krasinek, Kopanina oraz część obszaru dotychczasowej gromady Trzcianki stanowiąca kolonię Wawolnica z gminy Ujęź;
3. gromadę **Bobrowniki** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Bobrownikach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Bobrowniki, Kleszczówka, Podwierzbie, Sędowice z gminy Dęblin;

4. gromadę **Borowie** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Borowiu; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Borowie, Brzuza, Jażwiny z gminy Młastków, gromady Gózd, część obszaru dotychczasowej gromady Słupy stanowiąca miejscowości: Słupy A, Słupy B, Słupy C, Słupy F z gminy Parysów oraz gromady Chromin z gminy Iwowe w powiecie mińskim;
5. gromadę **Budy Uśniackie** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Budach Uśniackich; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Budy Uśniackie, Uśniaki, Wola Władysławowska z gminy Wola Rębkowska, oraz gromad: Kościeliska, Natolin, Stara Huta z gminy Osieck;
6. gromadę **Czernie** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Czernicy; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad; Czernie, Kawęczyn, Padarz z gminy Kłoczew;
7. gromadę **Dęblin** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Dęblinie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Dęblin, Dęblin osada, Rycice, Masów, Zdźary, Mierzwiączka z gminy Dęblin;
8. gromadę **Głosków** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Głoskowie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Dudka, Głosków z gminy Górzno, gromad: Niecieplin, Puznów Stary, Puznów Nowy z gminy Wola Rębkowska, gromady Wilchta z gminy Parysów;
9. gromadę **Goniwilk** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Goniwilku; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Goniwilk, Gózdek, Kalinów, Łomnica, Zasiadały z gminy Zelechów;
10. gromadę **Gończyce** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Gończycach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Gończyce z gminy Sobolew, gromad: Anielów, Ostrożeń A, Ostrożeń B z gminy Zelechów, gromady Gąsów z wyłączeniem resztkówki Śliz, gromad: Chotynia, Wólka Ostrożeńska z gminy Górzno;
11. gromadę **Gościewicz** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Gościewiczu; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Brzuskowola, Filipówka, Gościewicz, Wola Młastkowska oraz obszary dotychczasowej gromady Kujawy z wyłączeniem kolonii Zabrudzy z gminy Młastków;
12. gromadę **Górzno** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Górznie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Górzno, Górzno kol., Chęciny, Łąki, Piaski, Potaszniaki, Reducin, Samorządki, Samorządki kol. z gminy Górzno;
13. gromadę **Grabów Szlachecki** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Grabowie Szlacheckim; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Grabów Szlachecki, Wojciechówka, Rzyczyna z gminy Kłoczew, gromady Urszulin z gminy Ujęź oraz część obszaru dotychczasowej gromady Grabów Rycki stanowiąca: wieś Grabów Rycki, kol. Mały Młynek, osadę młyńską Żelazna i kolonie Rycza z gminy Ryki;
14. gromadę **Izdebno** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Izdebnie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Izdebno, Izdebno Romanów, Aleksandrów, Budel Krzywda, Uścieniec oraz część obszaru dotychczasowej gromady Uścieniec kol. stanowiąca miejscowości: Marysin, Uścieniec z gminy Łaskarzew;
15. gromadę **Jagodne** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Jagodnem; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Bramka, Gęsia Wólka, Gózd, Kokoszką, Sokola z gminy Kłoczew;
16. gromadę **Jażwiny** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Jażwinach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Augustówka, Grabianka, Jażwiny z gminy Osieck;
17. gromadę **Kotłówka** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Kotłówce; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Huta Zelechowska, Zakrzówek, Kotłówka z gminy Zelechów;

18. gromadę **Kłoczew** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Kłoczewie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Janopol, Kłoczew, Przykwa, Własność, Sosnowka, Wylezin oraz część obszaru dotychczasowej gromady Kurzelaty stanowiąca wieś Kurzelaty z gminy Kłoczew;
19. gromadę **Kobyła Wola** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Kobyłej Woli; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Józefów, Kobyła Wola, Wola Rawska z gminy Górzno;
20. gromadę **Korytnica** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Korytnicy; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Damianów, Elżbietów, Kaleń, Korytnica, Mroków, Wola Korycka Dolna, Wola Korycka Górna z gminy Sobolew;
21. gromadę **Krempa** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Kremple; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Leonów, Budy Krempskie, Celinów, Pogorzalec z gminy Podieź, część obszaru dotychczasowej gromady Polik stanowiąca wieś Polik z gminy Maciejowice, obszar gromady Helenów oraz część obszaru dotychczasowej gromady Teofilów stanowiąca kolonię Teofilów z gminy Sobolew;
22. gromadę **Łaskarzew Osada** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Łaskarzewie Os.; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Łaskarzew Osada z gminy Łaskarzew Osada;
23. gromadę **Pilczyn** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Pilczynie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Pilczyn Nowy, Pilczyn Stary, Kacprówek, Melanów z gminy Łaskarzew, część obszaru dotychczasowej gromady Zygmunty stanowiąca wieś Zygmunty z gminy Sobolew, część obszaru dotychczasowej gromady Gąsów stanowiąca resztówkę Śliz z gminy Górzno;
24. gromadę **Maciejowice** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Maciejowicach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Kochów, Maciejowice, Przewóz, Uchacze, Oronnie oraz część obszaru dotychczasowej gromady Polik stanowiąca kolonię Zakręty z gminy Maciejowice;
25. gromadę **Mariańskie Porzeczce** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Mariańskim Porzeczcu; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Goźlin Górny, Goźlin Mały, Mariańskie Porzeczce, Wicie, część obszaru dotychczasowej gromady Ostrybór stanowiąca: kolonię Duży Las, wieś Ostrybór Goźliński, wieś Ostrybór Siedzowski i kolonię Zarośle oraz część obszaru dotychczasowej gromady Zakrzew stanowiąca wieś Jaszczyska z gminy Wilga;
26. gromadę **Miastków Kościelny** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Miastkowie Kościelnym; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Brzegi, Glinki, Kruszówka, Miastków Kościelny, Ryczyska, Zabruzdy, Zgórze oraz część obszaru dotychczasowej gromady Kujawy stanowiąca kolonię Zabruzdy z gminy Miastków;
27. gromadę **Mierzączka** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Mierzączce; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Mierzączka, Sulbiny, Sławiny z gminy Górzno;
28. gromadę **Moszczanka** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Moszczance; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Krasnoglina, Lasoń, Moszczanka i Nowy Dęblin z gminy Dęblin, gromady Sierskowola i część obszaru dotychczasowej gromady Chrustne stanowiąca wieś Chrustne z gminy Ryki oraz część obszaru dotychczasowej gromady Sarny stanowiąca wieś Sarny z gminy Uleź;
29. gromadę **Niwa Babicka** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Niwie Babickiej; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Niwa Babicka, Ownia, Ruda z gminy Trojanów, gromady Dąbia Nowa i część obszaru dotychczasowej gromady Dąbia Stara stanowiąca wieś Dąbia Stara z gminy Ryki;
30. gromadę **Nowodwór** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Nowodworze; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Borki, Grabowce, Nowodwór, Zawitała z gminy Uleź;
31. gromadę **Oblin** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Oblinie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Oblin, Podoblin, Podstolice z gminy Maciejowice oraz część obszaru dotychczasowej gromady Domaszew stanowiąca kolonię Topolin z gminy Podieź;
32. gromadę **Osieck** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Osiecku; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Czarnowiec, Górki, Osieck, Rudnik, Sobienki oraz część obszaru dotychczasowej gromady Pogorzel stanowiąca miejscowości: Pogorzel, Pogorzel Leśniczówka i Tartak osada młyńska z gminy Osieck;
33. gromadę **Oziemkówka** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Oziemkówce; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Miastków Stary, Oziemkówka, Przykory z gminy Miastków;
34. gromadę **Pawłowice** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Pawłowicach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Długowola, Paprotnia, Pawłowice, Piotrowice z gminy Steżyca;
35. gromadę **Parysów** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Parysowie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Łukowiec, Parysów, Starowola, część obszaru dotychczasowej gromady Choiny stanowiąca: wieś Choiny Stare, kol. Choiny A, kol. Choiny B, kol. Dąbrowa C, kol. Dąbrowa B, Obręb z gminy Parysów oraz gromady Kozłów z gminy Wielgolas w powiecie mińskim;
36. gromadę **Piastów** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Piastowie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Piastów, Stefanów, Sokolniki, Władysławów z gminy Żelechów;
37. gromadę **Piława** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Piławie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Łucznicz, Piława z gminy Osieck, gromady Lipówki z gminy Parysów;
38. gromadę **Podieź** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Podieżu; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Domaszew z wyłączeniem kol. Topolin oraz gromad: Podieź, Podwierzbie, Ruda Tarnowska, Ostrów, Samogosz z gminy Podieź oraz część obszaru dotychczasowej gromady Wanaty stanowiąca: wieś Damirow, kol. Damirow A, kol. Damirow B z gminy Łaskarzew;
39. gromadę **Puznówka** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Puznówce; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Goćław, Niesadna, Puznówka, Żelazna z gminy Parysów;
40. gromadę **Rębków** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Rębkowie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Rębków Parcele, Stoczek, Wilkowyja, Ewelina, Rębków z wyłączeniem kol. Rębków z gminy Wola Rębkowska;
41. gromadę **Rokitnia Stara** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Rokitni Starej; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Kletnia, Rokitnia Stara, Rokitnia Nowa, część obszaru dotychczasowej gromady Nadwiślanka stanowiąca wieś Plebanka z gminy Steżyca, obszary dotychczasowych gromad: Brzeziny, Zielonka, część obszaru dotychczasowej gromady Podobieże stanowiąca wieś Będowice z gminy Trojanów oraz część obszaru dotychczasowej gromady Mierzwiączka stanowiąca wieś Krukówka z gminy Dęblin;
42. gromadę **Rososz** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Rososzy; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Falenty, Karczmiska, Oszczywik, Potok, Rososz, Rososz-Nowiny, Zalesie, Zalesie kol. oraz część obszaru dotychczasowej gromady Grabków Rycki stanowiąca kol. Chudów z gminy Ryki;
43. gromadę **Ruda Talubska** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Rudzie Talubskiej; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych

- gromad: Cyszcówek, Górki, Lucin, Ruda Talubska, Taluba, Zakęcie z gminy Górzno;
44. gromadę **Ryki** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Rykach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Ryki, Ryki Królewskie, Julin, Swaty kol. z gminy Ryki;
45. gromadę **Sobienie Jezioro** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Sobieniach Jeziorach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Piwonin, Przydawki, Radwanków Królewski, Sewerynow, Śniadków Górny z wyłączeniem miejscowości Zajezierze, gromad: Śniadków Dolny, Sobienie Kiełczewskie I, Sobienie Kiełczewskie II, Sobienie Jezioro, Sobienie Szlacheckie, Zambrzyków Nowy, Zambrzyków Stary, Zuzanów oraz część obszaru dotychczasowej gromady Śniadków Górny „A” stanowiąca miejscowości: Podborek, Suska i Wągródka z gminy Sobienie Jezioro;
46. gromadę **Sobieszyn** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Sobieszynie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Lendo, Sobieszyn z gminy Uleź oraz gromady Blizocin z gminy Łysobyki w powiecie łukowskim, województwie lubelskim;
47. gromadę **Sobolew** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Sobolewie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Godzisz, Grabniak, Kownacica, Kaleń „A”, Milanów, Sobolew, Sokół, Teofilów z wyłączeniem kol. Teofilów oraz część obszaru dotychczasowej gromady Zygmuntki stanowiąca: wieś Przyleg i kol. Leonorów z gminy Sobolew;
48. gromadę **Stężycza** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Stężycy; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Brzeźcie, Drachalica, Prażmów, Stężycza, Nadwiślanka z wyłączeniem wsi Plebanka z gminy Stężycza;
49. gromadę **Strych** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Strychu; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Kawęczyn, Kobylnica, Strych, Tyrzyn Dworski, Wróble Wargocin, Malamówka z gminy Maciejowice;
50. gromadę **Swaty** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Swatach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Swaty, Edwardów oraz część obszaru dotychczasowej gromady Dąbia Stara stanowiąca: kol. Dąbia, kol. Kazimierzyn z gminy Ryki;
51. gromadę **Szymonowice Duże** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Szymonowicach Dużych; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Gusin, Siedzów, Szymonowice Duże, Szymonowice Małe, Wysoczyn oraz część obszaru dotychczasowej gromady Śniadków Górny stanowiąca miejscowość Zajezierze z gminy Sobienie Jezioro;
52. gromadę **Trąbki** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Trąbkach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Trąbki z gminy Wola Rębkowska oraz gromad: Wygoda, Zabieniec, część obszaru dotychczasowej gromady Choiny stanowiąca kol. Michałin z gminy Parysów;
53. gromadę **Trojanów** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Trojanowie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Babice, Babice kol., Dudki, Kozice, Majdan, Piotrówek, Skruda, Trojanów, Więzków, Żabianka z gminy Trojanów;
54. gromadę **Uleź** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Uleżu; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Uleź, Drażgów, Zosin, Żabianka z gminy Uleź;
55. gromadę **Unin** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Uninie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Goździk, Unin, Unin kol. z gminy Górzno;
56. gromadę **Warszawice** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Warszawicach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Dziecinów, Kosumce, Radwanków Szlachecki, Sobienie Biskupie, Warszawice, Warszówka z gminy Sobienie Jezioro oraz część obszaru dotychczasowej gromady Pogorzela stanowiąca wieś Potok z gminy Osiek;
57. gromadę **Wilga** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Wildze; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Cyganówka, Celejów, Wilga Osiedle, Powiśle, Podole Nowe, Podole Stare, Skurcza, Wilga, część obszaru dotychczasowej gromady Ostyrbór stanowiąca: kol. Daraczysko, kol. Goźlin, osiedle Ostyrbór, kol. Strzępy, kol. Wysoka Olszyna oraz część obszaru dotychczasowej gromady Zakrzew stanowiąca: wieś Kępa Zalewska, kol. Kępa Zalewska i wieś Zakrzew z gminy Wilga;
58. gromadę **Dąbrowa** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Dąbrowie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Wola Łaskarszewska, Sosninka, Dąbrowa, część obszaru dotychczasowej gromady Wanaty stanowiąca: wieś Wanaty, kol. Dąbrowa i Dąbrowa osada szkolna, z gminy Łaskarszew oraz gromady Lewików z gminy Podleź;
59. gromadę **Wola Rębkowska** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Woli Rębkowskiej; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Jagodne, Krystyna, Miętne, Wola Rębkowska oraz część obszaru dotychczasowej gromady Rębków stanowiąca kol. Rębków z gminy Wola Rębkowska;
60. gromadę **Wola Starogrodzka** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Woli Starogrodzkiej; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Kalonka, Wola Starogrodzka z gminy Parysów;
61. gromadę **Wola Zadybska** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Woli Zadybskiej; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Budziska, Derlatka, Ochodne, Rybaki, Wola Zadybska, część obszaru dotychczasowej gromady Borucicha stanowiąca wieś Borucicha oraz część obszaru dotychczasowej gromady Kurzelaty stanowiąca wieś Kąty z gminy Kłoczew;
62. gromadę **Wola Żelechowska** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Woli Żelechowskiej; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Kęblów Nowy, Kęblów Stary, Janówek, Wola Żelechowska z gminy Żelechów;
63. gromadę **Wola Życka** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Woli Życkiej; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Dębówka, Kruszyna, Prandocin, Wola Życka, Życzyn, Podobłocie z wyłączeniem wsi Błędowice z gminy Trojanów, obszary dotychczasowych gromad: Jabłonowiec, Kobusy z gminy Sobolew oraz gromady Mościska z gminy Stężycza;
64. gromadę **Zadybie Stare** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Zadybiu Starym; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Huta Zadybska, Stryj, Zadybie Nowe, Zadybie Stare, Zaryte oraz część obszaru dotychczasowej gromady Borucicha stanowiąca: kol. Kosiny, kol. Saturnia, kol. Serwatka i wieś Wygranka z gminy Kłoczew;
65. gromadę **Zwola** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Zwoli; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Zwola, Zwola Poduchowna z gminy Miastków;
66. gromadę **Żabieniec Nowy** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Żabieńcu Nowym; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Grabina, Żabieniec Nowy, Żabieniec Stary oraz część obszaru dotychczasowej gromady Uścieniec kol. stanowiąca: kol. Uścieniec z gminy Łaskarszew i obszar gromady Trzcianka z gminy Wilga.

Sekretarz Sesji:

W. Wiśniewski

Przewodniczący Sesji:

E. Wińczuk

LATA 1973-1990

Przełomowym wydarzeniem w dziejach polskiej administracji czasów PRL-u było powołanie na nowo gmin, często w przedwojennych granicach. Reforma weszła w życie z dniem 1 stycznia 1973 roku³³. W bardzo wielu miejscach odtworzono dawne gminy wiejskie funkcjonujące w latach 1867-1954.

Ustanowiono wyraźny podział między funkcjami uchwałodawczymi i wykonawczymi władz gminnych.

Na czele władz lokalnych stała gminna rada narodowa wybierana w wyborach powszechnych³⁴. Był to organ dość liczny złożony z 20 do 50 radnych³⁵. Gminna rada narodowa była organem uchwałodawczym. Z tego grona wyłaniano prezydium złożone z przewodniczącego³⁶, zastępcy i członków prezydium będących jednocześnie przewodniczącymi komisji gminnych. Typowe komisje z tamtego okresu to: planu budżetu i finansów, rolnictwa, oświaty kultury i spraw socjalnych oraz ładu i porządku publicznego. Prezydium gminnej rady narodowej reprezentowało gminę na zewnątrz, jednak przewodniczący nie pozostawał stałym urzędnikiem gminnym. Wybory do gminnych rad narodowych przeprowadzono 9 grudnia 1973 roku, 5 lutego 1978 roku, 17 czerwca 1984 roku i 19 czerwca 1988 roku.

W gminach powołano także urzędnika wzorowanego na przedwojennym wójcie - naczelnika gminy jako organ administracji państwowej. Podlegał on służbowo początkowo naczelnikowi powiatu, w następnych latach wojewodzie³⁷. Postawiono na fachowość, naczelnik najczęściej posiadał wyższe wykształcenie. W ówczesnych gminach zyskał on spore uprawnienia, większe od dawnych przewodniczących gromadzkich rad narodowych, co było z korzyścią dla gmin. Naczelnika powoływał na czas nieokreślony przewodniczący wojewódzkiej rady narodowej po zaopiniowaniu przez daną gminną radę narodową.

Organem pomocniczym naczelnika gminy był urząd gminy, który dzielił się na trzy zasadnicze pionki: biuro urzędu gminy (z sekretarzem biura na czele), gminną służbę rolną

³³ Dz. U. 1972, nr 49, poz. 312.

³⁴ Wybory do rad narodowych przeprowadzono 9 grudnia 1973 roku, 5 lutego 1978 roku, 17 czerwca 1984 roku i 19 czerwca 1988 roku. Najdłuższa była kadencja z lat 1978-1984, przedłużona z uwagi na stan wojenny.

³⁵ W PRL-u bardzo wielką rolę przypisywano fikcyjnym wyborom. Jednocześnie im liczniejsza rada narodowa, tym bardziej „demokratyczna”.

³⁶ Od połowy lat 70-tych do 1980 roku przewodniczącym obligatoryjnie był I-szy sekretarz komitetu gminnego PZPR.

³⁷ Dz. U. 1972, nr 49, poz. 312.

(z kierownikiem) oraz urząd stanu cywilnego (z kierownikiem USC na czele). Każdy urzędnik gminy musiał posiadać przynajmniej średnie wykształcenie.

Większe terytorialnie gminy stanowiły w miarę samodzielne jednostki spełniające większość funkcji potrzebnych ludności. Była to nowość w systemie administracji PRL-u i przyznanie się do porażki systemu gromad.

Jednostkami pomocniczymi gminy były sołectwa z sołtysami na czele, których wybierało zebranie wiejskie. Sołtysów musiały jednak zatwierdzić władze gminne.

Gminy działały bez większych zmian ustrojowych do 1984 roku. Dopiero wtedy na mocy ustawy z 20 lipca 1983 roku *o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego*³⁸ zmieniono ustrój gmin wprowadzając między innymi rady sołeckie. Był to okres po stanie wojennym, kiedy to można zauważyć już pewne próby wprowadzenia do Polski nowego, bardziej demokratycznego systemu. Formalnie wprowadzono samorząd wiejski na poziomie sołectw. Ustawa pełna była frazesów o samorządności, jednak zapisy były dość pokrętnie i różnie je interpretowano. To właśnie na podstawie tej ustawy powołano rady sołeckie i nadano sołectwom uprawnienia do samodzielnego decydowania o funduszach. Była to nowość w systemie administracji lokalnej. Wybory do rad sołeckich przeprowadzono jesienią 1984 roku, następne jesienią 1988 roku. Do typowych komisji gminnych dołączono ówczasie komisję ds. samorządności.

W latach 80. nastąpił też wzrost uprawnień rad narodowych w stosunku do naczelnika gminy. W poprzedniej dekadzie władze zwierzchnie narzucały naczelnika, od lat 80. XX wieku to gminne rady narodowe wybierały naczelnika, jednak pod ścisłym nadzorem służb wojewódzkich. Wojewoda powoływał naczelnika, na wniosek gminnej rady narodowej.

System gminnych rad narodowych oraz organ administracji państwowej, jakim był naczelnik gminy został zlikwidowany w 1990 roku, na podstawie ustaw uchwalonych przez Sejm kontraktowy w dniu 8 marca 1990 roku (między innymi ustawy o samorządzie terytorialnym³⁹, która mimo wielokrotnych zmian, obowiązuje do chwili obecnej⁴⁰).

³⁸ Dz. U. 1983, nr 41, poz. 185.

³⁹ Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz. U. z 1990 r. Nr 16, poz.95)

⁴⁰ Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r., poz.446)

Reforma gminna z 1 stycznia 1973 roku była przeprowadzona dość profesjonalnie⁴¹. Na pierwszej sesji gminnej rady narodowej w styczniu 1973 roku obecny był wysłannik „z województwa”, który uroczyście wręczył przewodniczącemu prezydium gminnej rady narodowej symboliczny akt powołania gminy – wyciąg z dziennika urzędowego wojewódzkiej rady narodowej (rodzaj dyplomu). Właśnie w dzienniku urzędowym wojewódzkiej rady narodowej (dzienniku wojewódzkim) opublikowano akt powołania gmin w poszczególnych powiatach danego województwa. Akt powołania gmin jest dołączony. Jest to akt nadal obowiązujący.

Ustanowione w 1973 roku gminy w większości istnieją po dziś dzień, co stanowi dowód, że się sprawdziły. W międzyczasie zlikwidowano powiaty (z końcem maja 1975 roku⁴²) oraz powołano małe województwa w miejsce funkcjonujących dużych województw, w tym województwo siedleckie funkcjonujące do 1998 roku. W 1999 roku przywrócono powiaty oraz duże województwa.

Gminy są jedyną strukturą administracyjną powołano w czasach PRL-u i działającą do tej pory.

⁴¹ Naczelnicy i sekretarze gmin przechodzili długie szkolenia.

⁴² Większość powiatów funkcjonowała w niemal nie zmienionych granicach od 1867 roku.

Warszawa, dnia 12 grudnia 1972 r.

Nr 20

TREŚĆ

407 — Uchwała Nr XX/93/72 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Warszawie z dnia 1.XII.1972 r. w sprawie utworzenia gmin w województwie warszawskim.

poz. 408 — Uchwała Nr XX/94/72 w sprawie utworzenia wspólnych rad narodowych dla miast nie stanowiących powiatów i gmin w województwie warszawskim.

Poz. 407

UCHWAŁA Nr XX/93/72

WOJEWÓDZKIEJ RADY NARODOWEJ W WARSZAWIE

z dnia 1.XII.1972 roku

w sprawie utworzenia gmin w województwie warszawskim.

Na podstawie art. 101 ust. 1 ustawy z dnia 25 stycznia 1956 r. o radach narodowych (Dz. U. z 1972 r. Nr 49, poz. 100) Wojewódzka Rada Narodowa w Warszawie uchwala, co następuje:

§ 1.

W powiecie ciechanowskim, województwie warszawskim tworzą się następujące gminy:

gminę **CIECHANÓW** z siedzibą gminnej rady narodowej w Ciechanowie.

W skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw:

— Baby, Baraki Chotumskie, Bielin, Chruszczewo, Gąski, Gołoty, Gorysze, Gostkowo, Grędzice, Gumowo, Kanigówek, Kargoszyn, Kownaty Żądowe, Krubin, Krubinek, Mieszki-Różki, Mieszki Wielkie, Niechodzin, Niestum, Nowa Wieś, Nużewko, Nużewo, Pęchcin, Prażewo, Ropele, Rutki-Begny, Rutki-Borki, Rutki-Głowice, Rutki-Marszewice, Rykaczewo, Rzeczki, Stary Smiecin, Szczurzynek, Smiecin-Kolonie, Ujazdowo, Ujazdówek, Wola Pawłowska;

gminę **GLINOJECK** z siedzibą gminnej rady narodowej w Gliniojecku.

W skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw:

— Bielawy, Brody Młockie, Budy Rumockie, Dreglin, Dukt, Faustynowo, Gliniojeck, Kondrajec Pański, Kondrajec Szlachecki, Kowalewko, Lipiny, Luszewo, Malużyn, Nowy Garwarz, Ogonowo, Ościślowo, Piaciszewo, Rumoka, Sadek, Stary Garwarz, Strzeszewo, Suleżyż, Sródborze, Wysiółka, Wkra, Wola Młocka, Wólka Garwarska, Zalesie, Zygmuntowo, Żeleźnia;

gminę **GOŁYMIN-OŚRODEK** z siedzibą gminnej rady narodowej w Gołyminie-Ośrodku.

W skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw:

— Garnowo Duże, Gogole Wielkie, Gołymin-Ośrodek, Gołymin-Południe, Gołymin-Północ, Konarzewo-Marciszewo, Mierniki, Morawka, Nasierowo-Dziurawieniec, Nasierowo Górne, Nieradowo, Nowy Gołymin, Nowy Kałęczyn, Obiedzino, Osiek-Aleksandrowo, Osiek Górny, Osiek-Wólka, Pajewo-Szwelice, Pajewo Wielkie, Ruskowo, Stare Garnowo, Smosarz-Dobki, Wątkowo, Wielgołęka, Wola Gołymińska, Wróblewko, Zawady Dworskie;

gminę **GRUDUSK** z siedzibą gminnej rady narodowej w Grudusku.

W skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw:

— Grudusk, Humięcino, Humięcino-Andrychy, Humięcino-Koski, Kołaki Wielkie, Leśniewo Dolne, Leśniewo Górne, Łysakowo, Mierzanowo, Nieborzyn, Przy-

wilcz, Pszczółki Górne, Purzyce-Trojany, Purzyce-Rozwory, Rąbież, Sokołowo, Sokólnik, Stryjewe Wielkie, Strzelnia, Wiksin, Wiśniewo, Zakrzewo Wielkie, Zarnowo-Borzechowo;

5. gminę **KRASNE** z siedzibą gminnej rady narodowej w Krasnem.

W skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw:

— Bartoły, Brzozowo Wielkie, Filipy, Grabowo Wielkie, Kozin, Kraski-Slesice, Krasne, Krasne-Elźbiecin, Kurów, Milewo-Brzegędy, Milewo-Rączki, Milewo-Szwejki, Milewo-Tabuły, Mosaki, Stara Wieś, Mosaki-Rukle, Nowokrasne, Pęczki-Koźłowo, Szlasy Żalne, Weźewo, Zalesie, Zielona, Żbiki, Żbiki-Gawronki, Żbiki-Kierzki, Żmijewo;

6. gminę **NIEDZBORZ** z siedzibą gminnej rady narodowej w Niedzborzu.

W skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw:

— Budy Sułkowskie, Budy Wolińskie, Chotum, Czarnocin, Czarnocinek, Drogiszka, Grabienice Wielkie, Kontrewers, Lebki, Modelka, Modła Szlachecka, Niedzbórz, Pieńpole, Pokrytki, Rajmundowo, Rydzewo, Sułkowo-Borowe, Sułkowo-Kolonia, Sułkowo Polne, Unikowo, Wola Kanigowska, Wólka Rydzewska;

7. gminę **OJRZEN** z siedzibą gminnej rady narodowej w Ojrzeniu.

W skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw:

— Baraniec, Brodzięciny, Bronisławie, Dąbrowa, Kałki, Kicin, Kownaty-Borowe, Kraszewo, Luberadź, Luberadzyk, Lebki Wielkie, Młock-Baraniec, Młock-Kopacze, Nowa Wieś, Obrąb, Ojrzeń, Przyrowa, Rzeszotko, Skarżynek, Stary Hałnin, Wojtkowa Wieś, Wola Wodzyńska, Zielona, Zochy;

8. gminę **OPINOGÓRA GÓRNA** z siedzibą gminnej rady narodowej w Opinogórze Górnej.

W skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw:

— Bacze, Bogucin, Chrzanowo, Chrzanówek, Czernice, Długoleka, Dzbonie, Elźbiecin, Goździe, Janowięta, Kały, Kobylin, Kołaczków, Kołaki-Budzyno, Kołaki-Kwasy, Kotermań, Łaguny, Łęki, Opinogóra Dolna, Opinogóra Górna, Opinogóra-Kolonia, Pajewo-Króle, Pałuki, Pokojewo, Pomorze, Przedwojewe, Rąbież, Rębowo, Rębówko, Sosnowo, Wierzbowo, Wiadysławowo, Wola Wierzbowska, Wólka Łaniecka, Załuże-Imbrzyki, Załuże-Patory, Zygmuntowo.

9. gminę **REGIMIN** z siedzibą gminnej rady narodowej w Regiminie.

W skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw:

— Grzybówo, Jarluty Duże, Jarluty Małe, Kalisz, Karniewo, Kałki, Klice, Kliczki, Kozdroje, Koziecin, Lekowo, Lekówiec, Lipa, Pawłowo, Pawłówko, Pniewo-Czeruchy, Pniewo Wielkie, Przybyszewo, Radomka, Regimin, Szulmierz, Targonie, Trzcianka, Żeńbok;

- Białe Błoto, Bielany, Błędostowo, Brodowo-Bąboły, Brodowo-Wity, Budy-Zbroszki, Domostaw, Gatka, Glinice-Domaniewo, Glinice Wielkie, Gnaty-Lewiski, Gnaty-Szczerbaki, Gnaty-Wiśniany, Gołądkowo, Górka Powielińska, Górki Duże, Górki Witowice, Kamionna, Łachoń, Mieszki-Kuligi, Mieszki-Leśniki, Nowe Bulkowo, Pawłowo, Poniaty-Cibory, Powielin, Rębkowo, Skarżyce, Skorosze, Skoroszki, Skórznice, Smogorzewo Pańskie, Smogorzewo Włosciańskie, Stare Bulkowo, Winnica, Winniczka oraz obszary leśne z nadleśnictwa Pułtusk — uroczysko Bulkowo — oddziały Nr Nr 203—229; uroczysko Domosław — oddział Nr 249, uroczysko Gnaty Zarazy — oddział Nr 235, uroczysko Majdan — oddział Nr 263, uroczysko Mieszki — oddział Nr 250, uroczysko Rębkowo — oddziały Nr Nr 251—253, uroczysko Skorosze — oddziały Nr 254, uroczysko Skórznice — oddział Nr 234;
8. gminę **ZATORY** z siedzibą gminnej rady narodowej w Zatorach.
- W skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw:
- Borsuki Kolonia, Burlaki, Cieńska, Ciski, Dębiny, Drwały, Gładczyn Rządowy, Gładczyn Szlachecki, Kruczyborek, Lemany, Lutobrok, Lutobrok Folwark, Łęcino, Mierzęcin, Mystkówiec-Kalinówka, Mystkówiec-Szczucin, Nowe Borsuki, Pniewo, Pniewo Kolonia, Stawinoga, Śliski, Topolnica, Wiktorzyn, Wólka Zatorska, Zatory oraz obszary leśne z nadleśnictwa Lemany — uroczysko Borsuki — oddziały Nr Nr 168—291, uroczysko Pniewo — oddziały Nr 119 a, b, c, d, f, 1/2 g, h, Nr Nr 122—124, 127, 130, 133—135, Nr Nr 138—160.

§ 20.

W powiecie ryckim, województwie warszawskim tworzy się następujące gminy:

1. gminę **KŁOCZEW** z siedzibą gminnej rady narodowej w Kłoczewie.
- W skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw:
- Borucicha, Bramka, Budziska, Czernic, Geśia Wólka, Gózd, Huta Zadybska, Janopol, Kawęczyn, Kłoczew, Kokoszka, Kurzelaty, Nowe Zadybie, Padarz, Przyłkwa, Rybaki, Rzyczyna, Sokola, Sosnówka, Stare Zadybie, Stryj, Wojciechówka, Wola Zadybska, Wola Zadybska Kolonia, Wygranka, Wylezin, Zaryte;
2. gminę **NOWODWÓR** z siedzibą gminnej rady narodowej w Nowodworze.
- W skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw:
- Borki, Grabowce Dolne, Grabowce Górne, Grabów Rycki, Grabów Szlachecki, Jakubówka, Lendo Wielkie, Niedźwiedź, Nowodwór, Przestrzeń, Trzcianki, Urszulin, Wrzosówka, Zawitała, Zielony Kąt;
3. gminę **RYKI** z siedzibą gminnej rady narodowej w Rykach.
- W skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw:
- Bobrowniki, Brusów, Budki, Chrustne, Edwardów, Karczmiska, Kleszczówka, Krasnogiłny, Lasocin, Moszczanka, Niwa Babicka, Nowa Dąbia, Nowiny-Chudów, Nowy Bazanów, Nowy Dęblin, Ogonów, Oszczywiłk, Ownia, Potok, Rososz, Sędowice, Sierskowiola, Stara Dąbia, Stary Bazanów, Swaty, Zalesie;
4. gminę **STĘŻYCA** z siedzibą gminnej rady narodowej w Stężycy.
- W skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw:
- Brzeziny, Brzeźce, Długowola, Drachalica, Kletnia, Krukówka, Nadwiślanka, Nowa Rokitnia, Paprotnia, Pawłowice, Piotrowice, Prażmów, Stara Rokitnia, Stężycza, Zielonka;
5. gminę **TROJANÓW** z siedzibą gminnej rady narodowej w Trojanowie.
- W skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw:
- Babice, Damianów, Derlatka, Dębówka, Dudki, Elżbietów, Jabłonowiec, Korytnica, Kozice, Kruszyna, Maj-

dan, Mroków, Ochodne, Piotrówek, Podebiocie, Prądociń, Ruda, Skrudą, Trojanów, Wiecków, Wola Korycka Dolna, Wola Korycka Górna, Wola Życka, Ziabianka, Zyczyn;

6. gminę **ULEŻ** z siedzibą gminnej rady narodowej w Uleżu.
- W skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw:
- Białki Dolne, Białki Górne, Drażgów, Korzeniów, Lendo Ruskie, Podlodówka, Sarny, Sobieszyn, Uję Zosin, Ziabianka.

§ 21.

W powiecie siedleckim, województwie warszawskim tworzy się następujące gminy:

1. gminę **KOTUN** z siedzibą gminnej rady narodowej w Kotuniu.
- W skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw:
- Albinów, Broszków, Bojmie, Chlewiska, Cisie-Zgródzie, Czarnowąż, Gręzów, Jagodne, Józefin, Kątuń, Kępa, Koszewnica, Łączka, Łąki, Marysin, Miłogosi, Nowa Dąbrówka, Niechnabrz, Oleksin, Pieró Polaki, Pieńki, Rososz, Rzyczyna, Sionna, Sosnow Tymianka, Trzemuszka, Wilczonek, Zdzar, Żeliszew Duży, Żeliszew Podkościelny;
2. gminę **MOKOBODY** z siedzibą gminnej rady narodowej w Mokobodach.
- W skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw:
- Bałe, Dąbrowa, Jeruzale, Kapuściaki, Księżopól-Jaźmużny, Księżopole-Smolaki, Kisielany-Kuce, Kisielany-Żmichy, Męczyn, Męczyn Kolonia, Mokoboda Mokobody Kolonia, Niwiski, Niwiski-Majątek, Osir Dolne, Osiny Górne, Pieńki, Skupie, Swiniary, Wola, Wólka Proszewska, Wólka Zukowska, Wylaz Zaliwie-Brzozówka, Zaliwie-Piegawki, Zaliwie-Szpiki, Zemły, Ziomałki, Zuków;
3. gminę **MORDY** z siedzibą gminnej rady narodowej w Mordach.
- W skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw:
- Czepielin, Czepielin-Kolonia, Czołomyje, Doliwo, Głuchów, Klimonty, Kolonia Podsiedle, Krzymosze, Leniczówka, Ogrodniki, Oledy, Ostoje, Pieńki, Piór-Pytki, Piory Wielkie, Ptaszki, Radzików-Kornic, Radzików-Oczki, Radzików-Stopki, Radzików Wieki, Sosenki-Jajki, Stok Ruski, Wielgorz, Wólka Lena, Wólka Sosenka, Wyczołki;
4. gminę **PAPROTNIA** z siedzibą gminnej rady narodowej w Paprotni.
- W skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw:
- Czarnoty, Grabowiec, Hołubla, Kaliski, Kobylan-Kozy, Koryciany, Krynki, Łęczycki, Łoży, Nasilów, Paprotnia, Pliszki, Pluty, Podawce, Rzeszotków, Skwierczyn Łacki, Stasin, Strusy, Stare Trębice, Trębice Dolne, Trębice Górne, Uziebły;
5. gminę **SIEDLCE** z siedzibą gminnej rady narodowej w Siedlcach.
- W skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw:
- Białki, Biel, Błogoszcz, Chodów, Golice, Golice Kolonia, Grabianów, Grubale, Jagodnia, Joachimów, Nowe Iganie, Nowe Opole, Opole-Swierczyna, Osin Ostrówek, Pruszyń, Pruszyń-Pieńki, Pruszynek, Pruszyń, Pustki, Rakowiec, Stare Iganie, Stare Opole, Stok Łacki, Strzała, Toporek, Ujżanów, Wołyń, Wołyńce Kolonia, Zabokliki, Zabokliki Kolonia, Żelków Kolonia, Zytania;
6. gminę **SKÓRZEC** z siedzibą gminnej rady narodowej w Skórcu.
- W skład nowoutworzonej gminy wchodzi obszary sołectw:
- Boroszków, Czarniejew, Dąbrówka-Eug, Dąbrówka-Niwka, Dąbrówka-Stany, Dąbrówka-Wyżazy, Dobrzynów, Drupia, Gołąbek, Grala-Dąbrowizna, Klódzki

Spis treści

LATA 1809-1864.....	2
LATA 1864-1918.....	4
LATA 1918-1939.....	9
LATA 1944-1954.....	18
LATA 1954-1972.....	22
LATA 1973-1990.....	29